

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

Година XXVII
БРОЈ 760
23. јул 1966.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ:

НА НАШИМ ПОЗОРНИЦАМА ПРОШЛОГ ВЕКА ВЕЛИКО ВЕКСТВО ПРЕВАРА ДУГА ДЕСЕТ ГОДИНА ЗНАТЕ ЛИ КУДА ПУТУЈЕТЕ ПАЖЊА! ПОРКИШКИН У ВАЗДУХУ ПУТОКАЗИ У МЕДИЦИНИ ВУДИТЕ ДЕТЕКТИВ ШАРЕНА ВРТЕШКА АНЕГДОТЕ ШАХ СПОРТ ПИСМА ЧИТАЛАЦА

КРОЗ БЕКОБЕ

ТЕШКА КАЗНА

„Пољским овном“ називана је једна од најтежих казни коју су не мачки судови изрицали у средњем веку. осуђеник је морао у положа-

ју који приказује цртеж да скакуће и тако превали пет километара без одмора. Стражар који је ишао за њим „подстицао“ га је боджом.

ШУМА ЗА БРОД

За изградњу брода „Војвода од Велингтона“, дугачког готово 80 метара, посељени су читаву шуму столетних храстова која је заузи-

мала површину од преко 300 хиљада квадратних метара. „Војвода од Велингтона“ био је некад један од највећих ратних бродова и понос енглеске морнарице.

СМРТ ЗБОГ ТАШТИНЕ

Александар Куракин, (1752—1818), руски конзул у Француској, умро је у страховитим mukaма само због своје таштине. На једном дипломатском пријему избио је пожар а униформа конзула Куракина била

је несагорљива тако да се у њој просто испекло. Одећа таштог конзула била је изаткана од златних нити и украшена драгим камењем. На њеној изради било је запослено 70 најбољих руских ткача.

Кроз нашу земљу

ПРИМОШТЕН

Примоштен лежи десно од ауто-пута кад се иде од Шибеника ка Спли. Око села је борова шумица, мноштво маслињака и винограда. Насеље има занимљиву историју. Основало га је 18 босањских породица богумила, које су почетком 15. века напустиле своја огњишта и бежећи од турског терора склониле се у Далмацију. За ново место становања изабрали су мало брежуљкasto и ненасељено острво у близини копна. Назвали су га Босиљине. Да би се одбранили од непријатеља цело острвце су окружили високим зидовима. За одлазак на копно саградиле су покретни дрвени мост, који се пред сумрак диже. Када су се прилике стабилизовале, насељеници су дрвени мост заменили каменним, после чега је острво добило садашње име. Примоштен тј. „При мосту“ или „Преко моста“. Сада тога моста нема, широки пешчао-шљунчани напис спаја насеље са копном.

Примоштен се састоји из старог дела насеља на некадашњем острвцу и новог, на обали, који се назива Велика Радуча. Асфалтни путем који се одваја од пута Шибеник-Сплит стиче се врло тоу сам стари део Примоштена, који је задржао своје шовоковно обележје. Туристи из Примоштена праве излете до Крке код Шибеника. Есперантски камп у Примоштену познат је у Европи. Лети се у њему могу видети есперантисти из готово свих европских земаља.

ПОГЛЕД НА ПРИМОШТЕН СА ВРХА БРДА ИСТОЧНО ОД СЕЛА

САМО ЗАНЕГОЛИЦЉИВЕ

Дирекција зоолошког врта у Филаделфији тражила је преко огласа чувара за павиљон у којем су смештени мајмуни. Једини услов за кандидата за ово место био је: не сме да буде голицљив.

УЗБУНА У СКОТЛАНД ЈАРДУ

У „псећем одсеку“ Скотланд јарда влада велика забринутост. Рекс, један од најбољих полицијских паса, недавно је одрекао послушност свом пратиоцу - полицајцу и тиме омогућио једном провалинику да побегне. Када је Рекс стигао преступника, изненада се зачуо звиздук и пас не само што је стао као укопан већ се бацио на свог пратиоца и зграбио га за ногу. Изгледа да је гоњени преступник одлично знао тајне сигнале за псе које полицајци употребљавају. После овог догађаја Рекс се потпуно изменио: одбија да напусти своју куницу и претећи режи чим угледа неког у униформи. У Скотланд јарду стрепе да им на сличан начин не покваре све псе.

АНЕГДОТЕ

ДУХОВИТ ДУЕЛ

Одлична глумица карактерних улога Корнелија Слинер играла је једном главну јунакињу у „Кандиди“ Бернара Шоа. Захваљујући њој представа је у Њујорку прошла сјајно. Задовољан толиким успехом Бернар Шо је после дванаесте представе послао глумици телеграм: „Изванредно, сјајно“.

Корнелија Слинер обрадовала се телеграму и одмах је, такође телеграмом, одговорила: „Незаслужена похвала“. Љут због овага, Шо јој је телеграфисао по други пут: — Мислио сам на комад. — И ја — одговорила је глумица на крају.

ЧУВАР МУЗЕЈА И АНАТОЛ ФРАНС

После дужег времена славни француски књижевник Анатол Франс посетио је поново један чувени музеј. Чувар га је водио из собе у собу и показивао му све што је значајно у том музеју. Кад су дошли у једну собу, чувар рече Франсу:

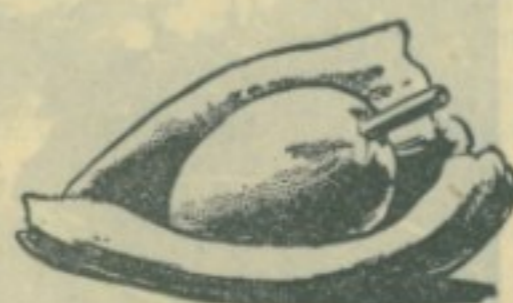
— Ево, овде је убијен војвода од Гиза.
— Како то? — пре више година сте ми показали савим другу собу где се то догодило.
— Тачно, јер се тада права соба оправљала — одговори мирно чувар.

МИЛОСТ

За време једне седнице у француској скупштини неки сенатор је дуго говорио. Са свих страна се могло чути:
— Одморите се мало.
— Нисам још уморан — одговарао је сенатор.
Тада му председник француске владе Клемансо рече:
— Ако нисте уморни ви, ми јесмо. Дозволите нам да се бар мало одморимо.

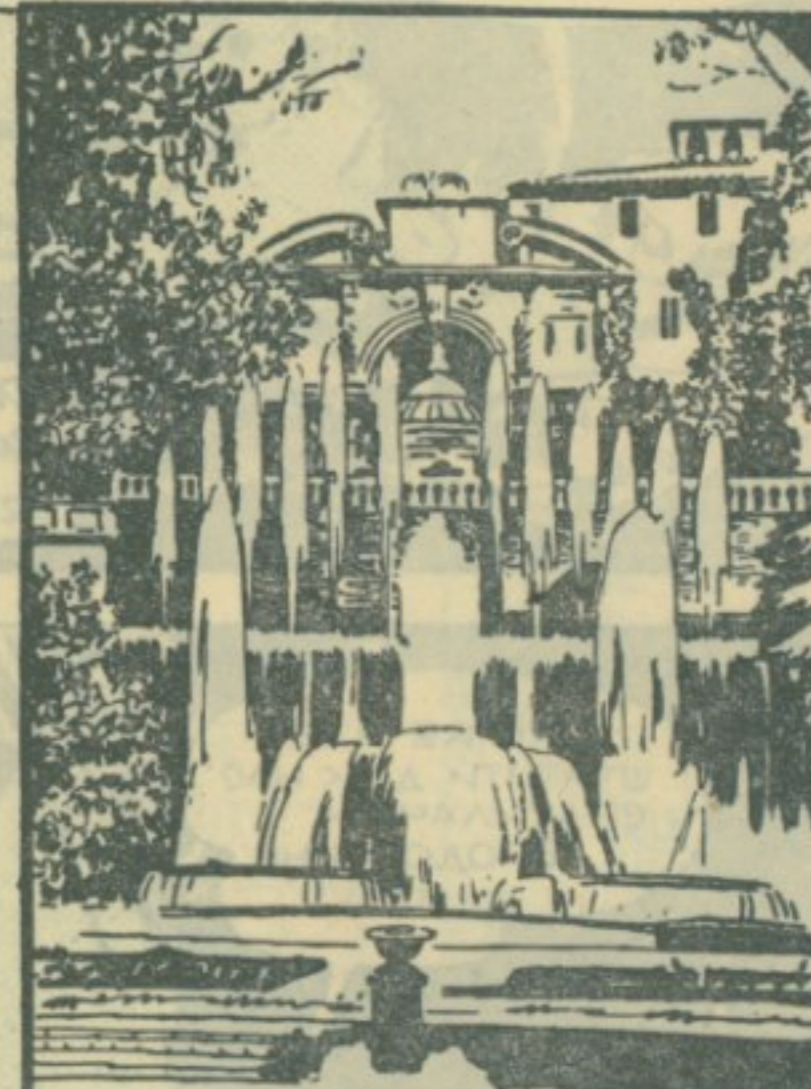
Ripley's Веровали или не!

КОКОСОВ ПРАХ

КОЈИ ЈЕ ХЕЛЕН ШУМИЛА ДОБИЛА ОА ОКИНАВЕ КАО УПОМЕНУ ИЗ ДРУГОГ СВЕТОКОГ РАТА ОТВОРЕН ЈЕ ПОСЛЕ 22 ГОДИНЕ И ТЕК ТАДА СЕ ВИДЕЛО ДА ЈЕ ТО КАМУФАЖНА БОМБА! СРЕКОМ, ОНА НИЈЕ ЕКСПЛОДИРАЛА МАДА СУ СЕ ЊОМЕ ДЕЦА ГОДИНАМА ИГРАЛА

/САУТБРИК, АМЕРИКА/

МУЗИЧКА ФОНТАНА У ТИВОЛИЈУ

(ИТАЛИЈА)
ЊЕНИ МЛАЗЕВИ БЕК 400 ГОДИНА ОТВАРАЈУ МУЗИКУ ОРГУЛА

ПОКОЉ ЗБОГ ЈЕДНЕ РЕЧИ!

НОРМАНСКИ ВОЈНИЦИ ПОСТРОЈЕНИ ОКО ВЕСТМИНСТЕРСКЕ ОПАТИЈЕ ЗА ВРЕМЕ КРУНИСАЊА КРАЉА ВИЛХЕМА I. ВЕРУЈУКИ ДА СУ СЕ САОНОЦИ У КАТЕДРАЛИ ПОБУНИЛИ, ЗАПАЛИЛИ СУ ГРАД ВЕСТМИНСТЕР И МАСАКРИРАЛИ СТАНОВНИШТВО! У СТВАРИ, БИСКУП КОЈИ ЈЕ ОБАВЉАО КРУНИСАЊЕ ПОСТАВИО ЈЕ ТРАДИЦИОНАЛНО ПИТАЊЕ ДА ЛИ ПРИСУТНИ ПРИХВАТАЈУ СВОГ НОВОГ ВЛАДАРА - А ГОМИЛА ЈЕ ГРОМКО ВИКНУЛА „ДА!“

ВОДЕНА БУБА

ВЕЛОСТОМАТИД ПОЛАЖЕ СВОЈА ЈАЈА НА ЛЕЂА ПРВЕ БУБЕ КОЈА КРАЈ НЕ ПРОЂЕ - ЈАЈА ОСТАЈУ ТУ СВЕ ДОК СЕ ИЗ њИХ НЕ ИЗЛЕГУ МЛАДИ

ЧАРОВНИ ЧАСОВНИК

ЈЕДАН КИТЊАСТ ЧАСОВНИК, ДЕЛО ФРАНЦУСКОГ МАШИОНИЧАРА РОБЕРА УДЕНА, КОЈИ ИМА МЕХАНИЗАМ У ПОСТОЈУ А БРОЈАНИК ОД ПРОВИДАНОГ СТАКЛА - РАДИ САВРШЕНО ТАЧНО ИАКО ИЗМЕЂУ КАЗАЉКЕ И МЕХАНИЗМА НЕ ПОСТОЈИ НЕКА ВИДЉИВА ОПОНА

ПТИЦА С КРАЉИЦАМА

ПРИВНАТОЈ ДИВЉОЈ КОЈИ ПРЕ ПРЕИХ СМЕГОВА ИЗРАСТУ РОЖНАТЕ РЕКЕ НА ОВИМ ПЛОСТИМА - ЗАХВАЉУЈУКИ ТОМЕ ОНА НЕ ПРОПАДА У СМЕР

WALT
DISNEYПАЈА
ПАТАК

СПОРТ

НАЈВЕЋИ БОКСЕРИ
СВИХ ВРЕМЕНА

Прво светско првенство у боксу одржано је 1723. године. Тада су се два Енглеца, Крис Глејсон и Џејмс Фиг голим песницама борили до изнемоглости, како су тада постојећа правила захтевала. Фиг је нокаутирао противника после „100 рунди“.

Пиониром модерне историје бокса сматра се Џон Л. Саливен. Њега је као спортског репортера Оскар Вајлд описао у књизи „Слика Доријана Греја“. Десет година је овај

незграпни дин из Бостона остао непобеђен, док се није појавио Џим Корбет. Уочи меча Саливен ни издалека није био онако јак као некад. Алкохол је учинио своје. Неколико дана пре одлучујуће борбе његови менаџери нашали су га мртвог пијаног на улици. Корбет је с лакоћом одузео Саливену титулу. То није никога чудило, али је у Бостону завладала права жалост. Корбета је са престола свр-

гнуо Боб Фицсимонс, који је затим морао да брани титулу против Џима Џефриса. У току осам рунди пљуштали су

ударци Фицсимонса по противнику чије је лице било унакажено све док овај у осмој рунди, потпуно исцрпљен, није спустио руке низ тело и узвикнуо: „Ударај!“ Фицсимонс је ухватио и освојио титулу.

После тога имао да није освојио титулу апсолутног светског првака Аустралијанац Џек Рот. Он се борио против Марвина Ханта за титулу која је остала слободна после Џефрисовог одступања. Харт је постао светски првак. Њему је титулу одузео Томи Бернс — а тада је дошао Џек Џонсон.

Џонсон је био први прначки боксер, који је стао на највишу лествицу славе у боксерском спорту. Није имао противника равна себи. Поново су све наде полагане у Џима Џефриса. Али Џефрис је тешико потучен нокаутом. Крај Џека Џонсона био је жалостан. Пошто му је титулу одузео Џес Вилард, убијен је од расних фанатика у Њу Орлеану.

Вилард је утро пут за Џека Демпсеја кога су назвали „бог бокса“. Он је био један од најстрашнијих бораца у историји бокса — човек челичних нерава и лавовске храбрости. Да би био савладан требало је имати не само снагу и срчаност већ и интелигенцију, ледено хладну прорачунатост и убиствен ударац. Године 1919. после читавог низа узбудљивих победа нокаутом, овај „бог бокса“ посегло је за

титулом коју је још носио Џес Вилард.

У седмој рунди дошао је Вилардов крај: Демпсеј је постао светски првак. Добио је 100.000 долара. Када је све своје противнике жељне победе — међу њима Карпантјеа и Фирпоа — победио после кратке борбе, постао је идол Америке. Демпсеј је пошао путем славе. Снимао је филмове и месецима живео у Холивуду. Боравши више на пријемима и свечаностима него на тренингу, пошао је у борбу против оног боксера који је себи поставио животни задатак да победи америчког хероја коме се целога живота дивио. Тај човек звао се Џин Тени.

Опкладе су стајале 11:5 за Демпсеја када је он 26. септембра 1926. ступио на ринг пред 127.000 гледалаца. Тени је пришао Демпсеју и рекао: „Бољи човек нека победи“. „Добро, Џин, промумлао је Демпсеј, нека те бог чува“.

Први убиствени ударци Демпсејеви, задати левом руком, падали су као муње на Тенијево тело. Али, Тени је све подносио. Он је левом руком задао ударац великом шампиону у оба ока тако да овај у последњим рундама облива крвљу, готово ништа није видео. Тени је постигао оно што је изгледало невероватно и добио меч на поене. Демпсеј, међутим, две недеље уопште ништа није видео и лекари су страховали да ће „бог бокса“ ослепети. Демпсеј је оздравио — и заклео се на освету.

О тој другој борби која је одржана у Чикагу пред 150.000 гледалаца прича се још и данас. Оба боксера дошла су у ринг са „горилама“, телохранитељима. Краљ гангстера Ал Капоне седео је у првом реду. Кад судија у шестој рунди после недозвољеног ударца није опоменуо Демпсеја осетио је изненада на потиљку хладну цев револвера: чуо је претњу да неће жив изићи из ринга.

(Наставиће се)

Уређује: Паја Патак

Ква
Ква

ВЛАЈА НА
ИСПИТУ

ПЕРА И
МУЗИКА

Влаја полагао испит из зоологије, али се спремно веома слабо. Професор гледа да му помогне и пита га:

— Кажи ми име бар једног инсекта.

— Мува — једва одговори Влаја.

— Добро, Влаја, а сад наведи име још једног инсекта. Влаја раздрагано одговори:

— Дес муев.

— Где си синоћ био? — пита Шиља Перу Ждери.

— Код Микија. Било је неко музичко вече.

— Је ли било добрих ствари?

— Како да не. Али најбоље од свега било је печено прасе.

НЕМОЈТЕ СЕ
ТРУАТИ

Шетао се Попај с малим Гајом на видео да је овај јако нембран.

— Нисам знао да си такав — каже му Попај... Све ћу казати Паји.

— Немојте се трудити, он то већ одавно зна.

НЕПОВЕРЕЊЕ

— Пријатељу — каже лекар Пери. — Ја не кријем да је стање вашег здравља очајно. Останете овде у болници. Да ли бисте хтели неког да видите?

Перу му на то одговори:

— Да, хтео бих да видим другог лекара.

НА ПРАВУ
АДРЕСУ

— Ништа не могу да учиним с вомом боленићу — изјавио је на крају детаљног прегледа лекар Пери Ждери.

— Ваша је болест наследна. — Онда рачун понајте моме оцу — одговори му Перу Ждери.

ЊЕГОВ ДРУГ
ВОЛИ БОКС

Попај срео Гају и види да му је око натечено.

— Зашто ти је око модро и натечено? — пита га Попај.

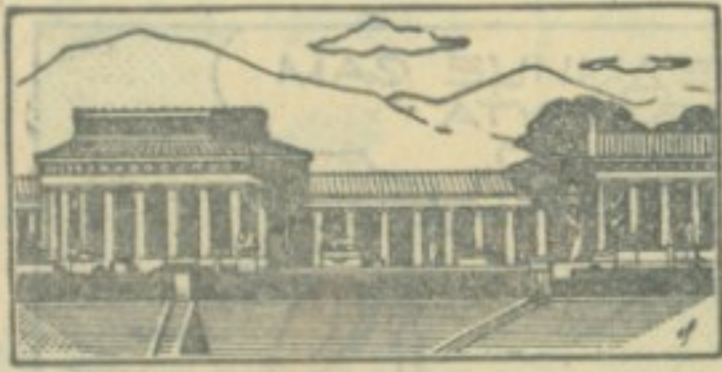
— Од боксовања.

— Зар се и ти боксијеш?

— Ја не, али мој друг.

ЏЕК ДЕМПСЕЈ И ИНГЕМАР ЈОХАНСОН

ПУТОКАЗИ У МЕДИЦИНИ

Када су 293. године пре наше ере Римљани поверовали да су њихови богови изгубили своју моћ и да не могу да зауставе епидемију једне опасне заразне болести, послали су Грцима гласника с молбом да им позајме једног од својих богова. Том позајми њеном богу, Ескулапу, подигли су храм. У почетку су болесници долазили у Ескулапов храм да му се моле. Касније је цар Клаудије, који је владао од 41. до 54. године наше ере, претворио тај храм у азил за сиромашне болеснике: храм је постао лека врста примитивне болнице.

Римска империја се ширила и у освојеним областима издале су сличне болнице. Те прве болнице готово по правили биле су смештене у обичним, често на брау руку склепаним зградама, са слатком простором по поду уместо постела.

КАРАНТИН: 1348. ГОДИНА

Ги де Шолмак, чувени средњовековни виदार, писао је о великој епидемији куге познатој у историји под именом „Црна смрт“. О узроцима велике смртности свашта се говорило. У неким крајевима веровали су да су Јевреји отровали свет и због тога су их убијали. У другим су за болест кривили сироте богаљасте људе и изгонили их из ваједине. Људи су чували стражу око градова и села и нису у њих пуштали никог ко им није био добро познат...

Забрана приступа у насеља за време велике епидемије куге, 1348. године, представља у ствари прве карантинске у историји. Чetrдесетак година касније — 1383. — град Марсељ забранио је искрцавање путника и посаде с бродова ако би се посумњало да

на њима влада нека заразна болест. Та забрана трајала је 40 дана. „Карант“ на француском значи „чetrдесет“ — отуд и назив за карантин. Ми тај назив и данас употребљавамо мада време изолације зависи од врсте болести.

ХИРУРГИЈА: 1500.

Хирургија је дуго сматрана мање значајном од медицинске праксе и бављење њоме било је препуштено берберима, целатима, сопственицима јавних купатила и путујућим надрилекарима. Лекар шеснаестог века, одевен у другачак огртач, сматрао је понижењем да додирне рањеног човека. Он је својим штапом само показивао место на рањениковом телу, а берберин је секао. Истицање крви заустављао је усижаном шпиком чији је додир стварао нову рану која је тешко зарашивала.

Саосећање и љубав према људима навели су Амброзаза Пареза (1536) да за подвезивање прекинутих крвних судова употреби упредено влакно. Допринос хирургији Амброзаза Пареза је огроман: без бројне дотад неизвођене операције, вештачке очи, знатно усавршене протезе за руке и ноге, масажа, усађени зуби...

АНАТОМИЈА: 1541.

У другом веку наше ере римски лекар Гален оставио је иза себе „Анатомске огледе“ у 15 књига за које се још 1.400 година сматрало да садрже пуну и потпуну истину о човеком телу.

Године 1541. Везалијус из Павлове открио је да Гален никад није сецирао људска тела, већ само животиње и одлучио је да, као први у историји медицине, тачно изне-

ПАРЕ

ЛИСТЕР

ХАРВЕЈ

ВЕЗАЛИЈУС

се све о анатомији човека. Он је сецирао, проучавао, писао, описивао а један сликар, његов стални сарадник, цртао је илустрације. Годину и по дана трајао је тај непрекидни, грозничав посао: Везалијус је сецирао и проучавао тела преступника која је тајно набављао са вешала која су се налазила ван градских зидина. Његов уџбеник анатомије имао је 663 странице са више од 300 илустрација у дуборезу. Али, следбеници Галена окомили су се на њега: морао је да напусти Италију и побегне у Шпанију где га је дочекала инквизиција. Смрт је избегао одласком на ходочашће с којег се није вратио: изгубио је живот у једном бродоому. Још пре одласка у изгнанство спалио је све своје списе. Тек после његове смрти истина до које је он дошао почела је постепено да се пробија на светлост дана.

ТОПЛОМЕР: 1582.

Санкторијус је био први лекар који је мерио температуру код својих болесника. Његов топломер била је једна дуга, извијена цев која је на врху имала куглу велику готово као јаје. Доњи, отворен део цеви стављан је у воду.

Пацијент је држао куглу у устима: ваздух у њој, загревајући се од његове телесне топлоте, ширио се и излазио кроз воду. Кад би ваздух престао да истиче, болесник би извадио куглу из уста. Хладећи се, ваздух би смањивао своју запремину и вода се у цеви дизала. Висина до које би се вода попела била је мера за висину температуре.

КРВ: 1628.

Све до 17. века лекари су чврсто веровали да је оно што је Гален тврдио о крви тачно. Према Галену, јетра је била средиште крвног система и у њој се храна на неки тајанствен начин претварала у „природне сокове“. Он је сматрао да је срце бункалица и пећ, да се у њему крв меша и загрева, док га плућа, као нека лепеза, хладе.

Вилијем Харвеј, енглески лекар из 17. века, подвезао је подлактицу једном човеку до вољно чврсто да заустави циркулацију у венама, али не и у артеријама. Са сваки откуцајем срца крв је дотицала у руку, вене су се шириле, рука је отекала. Експеримент је јасно показао да од срца крв тече кроз артерије, али се не враћа кроз њих, већ кроз вене. Године 1628. Харвеј је објавио своју књигу о циркулацији крви.

КАПИЛАРИ: 1661.

Под сочивом микроскопа, којег је усавршио Галилеј, италијански лекар Малпиги — открио је 1661. године сићушне крвне судове који повежу вене и артерије, што Харвеј није могао да открије без сочива.

СТЕТОСКОП: 1819.

При оскултацији лекар ослушкује звуке који настају у плућима и срцу Свака промена у тим шумовима путо-

каз је за откривање обољења.

Француски лекар Лаенек посматрао је једног дана како се нека деца играју на гомили дрва. Један дечак ставио је уво на један крај великог балвана, а други је куцао по другом крају. Сигнал је „путовао“ кроз балван. То је био одговор на проблем који је Лаенек мучио јер је блз у то време лечио срчаног болесника, једног деблог човека. Од сала није могао да чује како му срце ради.

Лаенек је похитао у болницу, узео једну свеску с нешто тврђим корицама савио је у трубу и на запрепашћење својих колега присланио је један крај на болесникове груди, а на други је ставио уво. Откуцаји срца јасно су се чули.

АНЕСТЕЗИЈА: 1846.

Амерички лекар Вилијам Мортен вршио је опите с етром на себи и свом псу, а затим га је успешно применио за безболно вађење зуба својим пацијентима. Затим је замолио доктора Ворна из главне болнице у држави Масачусетс за дозволу да употреби етар код једне тешке операције.

Болесника кога је требало оперисати нису могла да савладају четири снажна човека. Мортон је употребио етер и болесник је после неколико минута заспао. Кад је операција извршена хирург Ворн обратио се присутнима: „Господе, ово није опсена или подвала!“

АНТИСЕПСА: 1860.

Џозеф Листер, млад хирург из Глазгова, никако није мо-

гао да се помири с великим бројем смртних случајева од тровања крви. Он је оперисао вешто и пажљиво, водио рачуна о својим пацијентима, али је ипак више од половине умирало.

Кад је Листер дознао за Пастерово откриће да се вина кваре због размножавања бактерија у њима, помислио је да се и ране можда загађују на сличан начин. Отада је почео да инструменте пер-

у карболној киселини, да у њу замаче руке, да је распрскава по болесничким собама. Постоперативних тровања крви било је све мање.

РЕНДГЕН: 1895.

Рендгенове зраке открио је 1895. године немачки лекар Рентген. За тај проналазак, који је омогућио да се виде и сниме кости и ткива испод коже, Рентген је 1909. године добио Нобелову награду.

АМУНДСЕНОВО ПИСМО СКОТУ?

Новозеландски фризер Гилберт Лангстоун верује да поседује писмо које је норвешки поларни истраживач Роалд Амурндсен оставио на Јужном полу војни британске експедиције Роберту Скоту. Лангстоун је, тврди, купио ово писмо још 1928. године, али га је негде затурно и потпуно заборавио на њега. Наштао га је тек ових дана, када је сређивао нека стара документа.

Писмо, у ствари обична цедуља, носи датум од 15. децембра 1911. године, написано је на енглеском и гласи: „Драги капетане Скоте, пошто ћете ви вероватно бити први који ћете после нас стићи у ову област, молим вас да ово писмо доставите краљу Хакону VII. Ако било шта од ствари из шатора можете користити, молим вас да се не устручавате. И саонице вам могу бити од користи. С пријатељским поздравима желим вам срећан повратак. Ваш Роалд Амурндсен“.

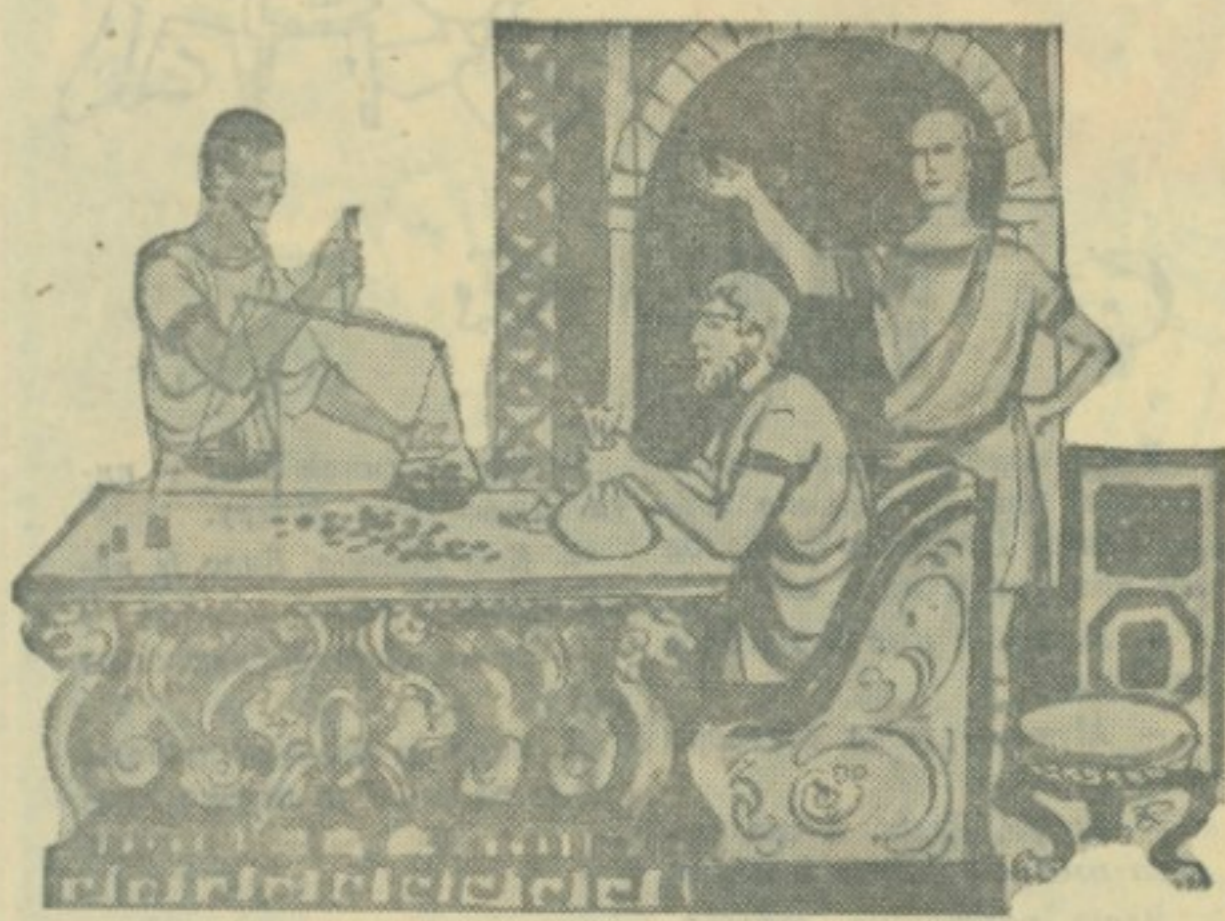
Као што је познато, 1911. године Скотова и Амурндсенова експедиција утврђивале су се која ће од њих као прва у историји стићи на Јужни пол. Амурндсен је био први. Нешто касније и Скот је доспео до Јужног пола али је на повратку настрадао.

На дуговратом парипу

Све донедавна нико није могао да се похвали да је успео да појаше дуговрату жирафу. Први пут је то пошло за руком једном циркуском артисти који ову тачку изводи у швајцарском циркусу.

ДЕВАЛВАЦИЈА У ПРОШЛОСТИ

Приликом археолошких ископавања у близини Лондона у једној крећачкој јами нађен је веома редак златник из 15. века, из доба владавине Хенрија VI. На златнику, који је изванредно добро одржан, приказан је краљ у стојећем ставу на броду а у рукама држи мач и штит. Овај метални новчић постао је такав раритет стога што је при крају своје владавине Хенрих VI преузео кораке за девалвацију новца: он је повукао тешке златнике и уместо њих издао лакше. По свему судећи тешки златници су претопљени и зато су нестали а они који су се сачували постали су реткост.

Девалвацијом златника у средњем веку смањивала се количина чистог злата или сребра у новцу који се налазио у оптицају. Номинална вредност златника остала је иста, али се такозвана унутрашња вредност смањивала чиме се постизало по-

већање оптицаја с истом количином злата.

Овај поступак иако у ствари није кривотворење новца, кроз цео средњи век и касније био је познат као „кални пара“, тј. умањена садржина племенитих метала: злата или сребра. О томе има помена у Дантеовом „Рају“ где се прати алузија и на једног српског владара, краља Милутина (песма 19 стр. 140-141). Тај стих гласи: „И онај краљ од Рашке што, на своју несрећу, изгуби репутацију, преварио користећи се сличношћу венецијанског новца са својим“.

Реч је о краљу Милутину (1282-1321), који је смањно вредност својих прошева који су дотле по саставу и тежини били једнаки са венецијанским и као такви признани у млетачком подручју са одобрењем власти. Млетачка Република забранила је после тога циркулацију овог новца и покренула процес против оних који су га на њеној територији растурили.

ХУМОР У СЛИЦИ И РЕЧИ

ЛОВ У КАМЕНО ДОВА

— ШТА ОНО РЕКОСТЕ, КОЛИКО ЧЕТКИ ЖЕЛИТЕ ДА КУШИТЕ?

НА НАШИМ ПОЗОРНИЦАМА ПРОШЛОГА ВЕКА

Када је године 1834. отац српског позоришта Јоаким Вујић стигао у Крагујевац да у тадашњој престоници оснује прво српско позориште на двору кнеза Милоша, велика му је брига била да нађе глумце који би знали да читају и били у стању да уче улоге. Писмених људи било је тада само на кнежевом двору у кругу чиновника и у крагујевачкој гимназији, Лицеуму, који су посећивали искључиво деца.

Жене нису суделовале у друштвеном и јавном животу, тако да се са њима није могло рачунати. Вујић је међу ђацима одабрао неколико голобрадих децека, витког стаза и танких гласова којима је стављено у дужност да обучени у хаљине и с перикама на глави играју женске улоге. Међу њима се нарочито истицао Сретен Л. Поповић који је осим сценског дара, имао развијен слух и пријатан глас. Кнез је волео да га слуша и често се дешавало да прекине представу и тражи да му се нека песма отпева и по неколико пута. Певача је пратио позоришни оркестар којим је дириговао Јосип Шлезингер, композитор и диригент кнежевских „банда“. Једина жена у том Књажевско-српском театру била је Јеца Бермачка, супруга Адолфа Бермана, управника кнежевских штампарија. Њен се муж поред редовног посла бринуо о техничким потребама позоришта а Јецина је дужност била да удељива гимназијалце да у костиму и наском изгледају „као женске“.

Али глумице су, уопште, тешко продрале на позорницу не само код нас него и код других европских народа. У Лондону су, на пример, глумице први пут ступиле на сцену тек 1629. године, приликом гостовања једне француске позоришне трупе, али су наишле на веома лош пријем публике: гледаоци су их застали јајима и трулим јабукама. У Немачкој се глумице јављају тек од средине 18. столећа. На почетку тога ве-

МУШКАРЦИ У ЖЕНСКИМ УЛОГАМА

ка, када је на двору аустријског цара Карла VI цветала опера, жене нису смеле да певају већ су их замењивали кастрати. И у Русији су у почетку мушкарци преузимали женске улоге. Када је 1719. припремана прва руска трагедија „Хорев“ од Сумарокова, лично царица Јелсавета облачила је кадете у женске хаљине.

У првој половини прошлог века осниване су у многим српским градовима аматерске позоришне дружине у којима су наступале, истина ређе, и дилетанткиње. Тако су године 1834. у Великој Кикинди аматери, међу којима је било и Срба и Мађара, основали своју дружину. Као прва представа припремљена је Старијина драма „Светислав и Милева“. Дворану, богато осветљену гасним лампама, публика је испунила до последњег места. Пред дизање завесе, која је за ту прилику

била искошена златном хартијом, оркестар је одсвирао песму „Сунце јарко“ која се толико допала публици да су морали да је понове још три пута. Сам комад је наишао на најбољи пријем, а од глумача нарочито су се допали тумачи улоге Милеве и Бајазита. Милеву је играла млада и веома лепа девојка из најугледније кикиндске српске куће, а Бајазита је тумачио неки млади адвокат, по народности Мађар. Одмах после премијере прочу се у граду да се ово двоје аматера заводело и да имају озбиљне намере. Његова мајка, међутим, није хтела ни да чује да јој се син ожени девојком туђе вере, те њих двоје одлучише да се не растављају упркос забране родитеља. То у граду изазва, у складу с тадашњим моралним схватањима, осуду младих. На позориште се указивало као на извор несреће. Овај дога-

ђај учинио је то да је Кикинда остала без позоришних представа следећих десет година.

Београдска омладина основала је 1857. године своје аматерско друштво. „Глумци су регрутовани — прича један савременик — из редова гимназиста, али са глумицама је било муке јер у то време још ниједна женска није учила гимназију. Коликогод се могло, брисане су женске улоге, али краљице и виле нису могле бити изостављене јер би се упропастио цео комад. Те неизбежне женске улоге морао је да игра који мушкарац. Али ко? Сви су сматрали за велико понижење да изигравају женске. А да би се младићи придобили за то, обично им се ласкало да треба да играју женске улоге зато што су од целог друштва најлепши“.

Ове неславне роле допале су у део двојници младих београдских чиновника, Светозару Бантићу и Стојану Сараф-Костићу, који су имали пријатна и нежна лица и меке гласове. Бантић је представљао сентименталне девојке и младе жене, а Сараф-Костић старије жене и старемајке. Тек се доцније јавила прва глумица у овоме позоришту, нека Јулка Панчевка, која се није дуго одржала на сцени јер је у представљању далеко заостајала за Бантићем и Сараф-Костићем. Ни њена спољашност није била особито привлачна, а осим тога била је толико гарава да су јој морали руке, рамена и образе посипати брашном ка-

ПОТПОРУЧНИК МИРОСЛАВ КРОТИЋ-ШТИХА У УЛОЗИ ВОЈАНЕ, У КОМАДУ „ПОД МАГЛОМ“ ОД АЛЕКСЕ ШАНТИЋА (СРПСКО ВОЈНИЧКО ЛОГОРСКО ПОЗОРИШТЕ У ЛАЗУАЗУ КРАЈ БИЗЕРТЕ, АФРИКА, 1917. ГОДИНЕ).

ко би колико-толико личила на јунакиње које је играла. Проблем глумице ишчезао је оснивањем сталних и професионалних позоришта у Новом Саду (1861) и Београду (1868) и појавом једне генерације веома даровитих почетница: Драгиње Поповић-Ружић, Љубице Колареве, Милке Гргурове, Марије Јеленске и других — које су својим талентима стекле висока признања позоришне критике и велику наклоност публике, те су умногоме допринеле да се умање предрасуде света о глумачком позиву женске деце. Од шездесетих година прошлог века глумице су наступале у женским улогама само ако је у комадима тако било назначено, или у нужди, као што је то био случај у војничким позориштима у време светских ратова.

ЛОПТА УМЕСТО ПОЈАСА

Лопта за спасавање тешка је свега 280 грама и њу је особи која се дави много лакше додати но уобичајени појас. Он тренутка кад додирне воду најкасније два секунда лопта се „распрсне“ и претвара се у појас који може да одржи на површини чак и особу тешку 130 килограма.

ИНЦИДЕНТ У ДВОРИШТУ

— Она је мене назвала „старом сплеткашницом“!
— А она мене „матором вештицом“.
— Доста, молим вас, поштедите ме ваших узајамних ком-

Поново доносимо неколико кратких детективских прича-загонетки у којима се појављује ваш стари познаник инспектор Вернер. Верујемо да сте од њега већ научили да на сваки податак дат у причи и цртежу уз њу обратите пажњу и да ћете, на основу њих, успешно решити сваки задатак. За оне којима то није пошло за руком одговор дајемо на 14. страни.

плимената — прекинуо је пре пирку инспектор Вернер — и испричајте ми тачно и по реду шта се догодило.

— Нисам могла ни да сањам да на свеу има и таквих људи! — почела је фрау Хаберкорн. — Данас сам ја прострала у дворишту рубље...

— И те дробице она назива рубљем — подругљиво је упала у разговор фрау Кунце.

— Чекајте! — умешао се поново инспектор Вернер. — И шта се догодило с вашим рубљем?

— Видите шта је било. Јутрос сам ја прострала рубље у дворишту. Отприлике после једног сата случајно сам погледала кроз прозор и видим како фрау Кунце...

— То је лаж!

— Видим, дакле, како фрау Кунце скупља моје најбоље рубље, савија га и трпа у своју торбу.

— Господине инспекторе, ја те њене крпе нисам ни додирнула. Ето, извршите претрес у мом стану.

— Не узбуђујте се, фрау Кунце. Уверен сам да га ви ни сте узели. А ви, фрау Хаберкорн, морате се извинити својој сусетки за своје речи. Лепо се вас две помиристе и више ме не мешајте у своје свађе. А сад да пређемо у собу и мирно расправимо целу ствар и покушамо да нађемо правог лопова.

На основу чега је инспектор Вернер закључио да је фрау Хаберкорн неправедно обедила своју сусетку?

У напуштеној вили

Дошла је јесен са својим кишама и породица Винер напустила је своју излетнич-

ку кућу и вратила се у стан у граду. Још пре поласка Винер се договорио с неким Зиге-

ром, својим суседом на летовању, да овај води рачуна о његовој излетничкој кући. Убрзо после нове године Зигер је позвао телефоном Винера и узбуђеним гласом јавио да му је вила опљачкана. Винер се одмах обратио полицији. Заједно с инспектором кренуо је да види шта се догодило.

Зигер им је испричао следеће:

— Усред ноћи чуо сам неки сумњив шум. Упркос мразу одмах сам се дигао и кренуо Винеровој вили. Покушао сам да завирим кроз прозор али су сва окна била замрзнута тако да ништа нисам могао да видим. На једвита једе открио сам у леденој завеси на једном окну рупицу и осветлио унутрашњост собе цеоном лампом. У соби је био страховит неред. Чим је свиуде позвао сам Венера и све му испричао.

— Све ми је јасно — леденим гласом рекао је тада Зигеру инспектор Вернер. — Молим вас да пођете са мном.

Због чега је инспектор осумњичио Зигера за крађу?

Филмска звезда у опасности

Инспектор Вернер играо је голф на игралишту које је било у склопу великог хотела када се из једне од хотелских соба зачуо пуцањ. У неколико скокова инспектор се нашао

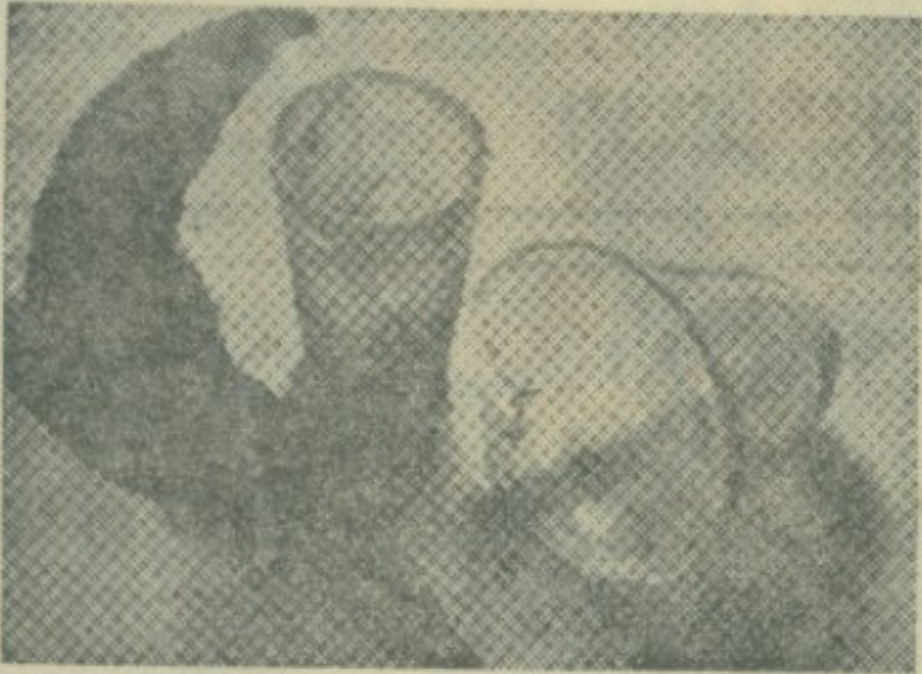
на тераси која се пружала дуж соба у приземљу и одлучио је гурнуо само притворена врата која су водила у собу.

— Помози! Убице! — повикала је обраћајући се инспектору Вернеру позната филмска глумица која је одсела у тој соби. — Овде је управо био је дан човек с образном на лицу. Бацно се на мене. Бранила сам се како сам знала и умела, из све снаге, и тада је он пуцао. Док сам се борила ја сам му некако избила револвер из руке. После тога он је журнуо на врата и нестало у ходнику. Молим вас, брзо зовите полицију.

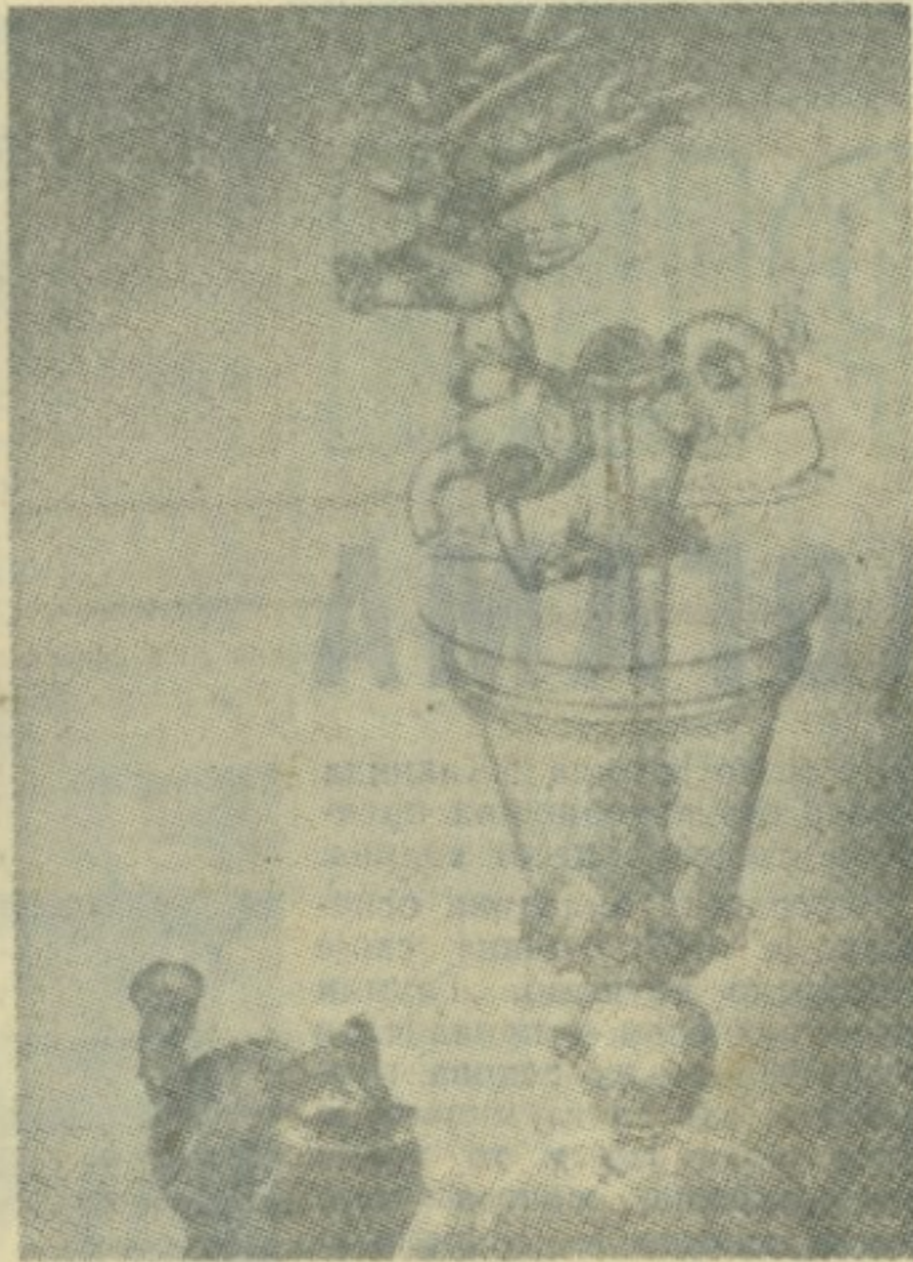
— Можда би било боље да позовемо новинаре који седе у холу? мирно је запитио Вернер. — Вама су очигледно они потребни. Јер, не би било лепо да алармирамо полицију због овог жалосног спектакла.

Због чега је инспектор Вернер одбио да поверује у њену причу?

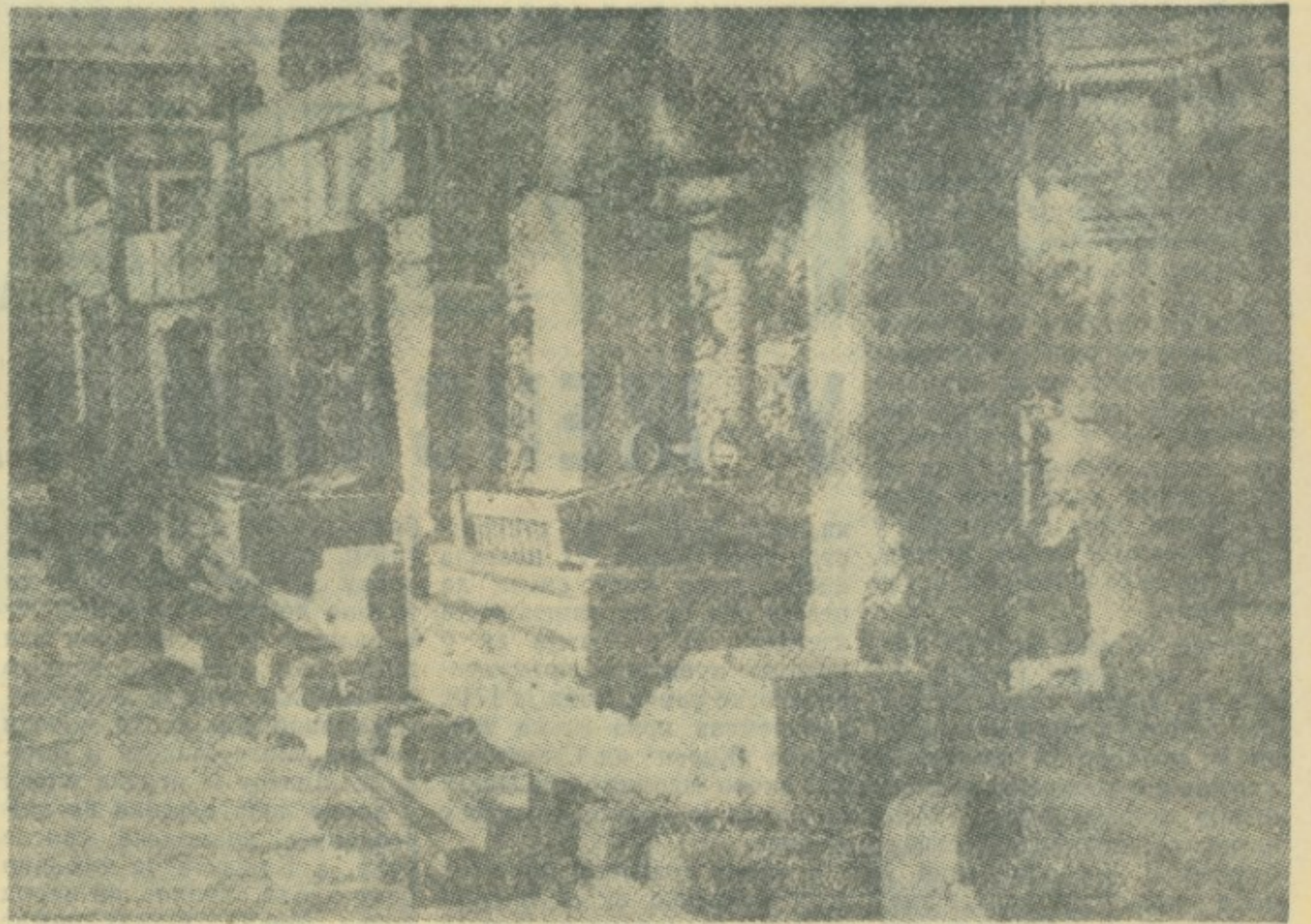
НЕОБИЧНЕ ПОСУДЕ ЗА ПИЋЕ

ДВА РИМСКА ПЕХАРА ЗА ВИНО ОД ТАМ КОЈ СТАКЛА. ПОРЕД ЊИХ РИМСКИ НОЖ ЗА РЕЗАЊЕ ВИНОВЕ ЛОЗЕ КОЈИ ЈЕ НАБЕН У ОК ОЛИНИ РИДЕСКАЈМА.

ШАЉИВИ ПЕХАР „ЈЕЛЕН У СКОКУ“ СА У РЕБАЈЕМ ЗА ИЗЕНАЂЕЊЕ. ПОРЕД ЊЕГА „ПАС ЗА РАКИЈУ“ ПОТИЧЕ ИЗ ИСТОГ ВРЕМЕНА: ОКО 1000. ГОДИНЕ.

МУЗЕЈ ВИНА У РИДЕСКАЈМУ ПОСЕДУЈЕ ИСКУПОЦЕНЕ КАЦЕ ЗА МУЉАЊЕ ИЗ 17. СТОЛЕЋА

У старом замку Бремсербург на Рајни смештен је музеј вина. Преко 4.000 чаша, пехара и крчага налазе се у витринама. Ту се пред очима гледалаца одвија историја посуда за пиће. Ту ће гледалац моћи себи да

представи како су први људи пили из шаке а касније из издубљених тикви и животињских рогова. У стакленим витринама музеја налазе се животињски рогови и посуде за пиће начињене од њих и из којих се пило и наздрављало

приликом лова. Овде се налазе у многим варијантама и пехари у облику тикве који су у старо доба били начињени од иловаче, затим грчка винска чаша такође од иловаче из 450 — 350 година пре наше ере. Судећи по овим сведочан

ствима Грци, а не Римљани донели су вино на Рајну и то око сто година пре легионара. Грчка флаша од иловаче нађена је у гробници једног келтског кнеза код Ридескајма. То је до данас најсеверније налазиште предмета грчког порекла.

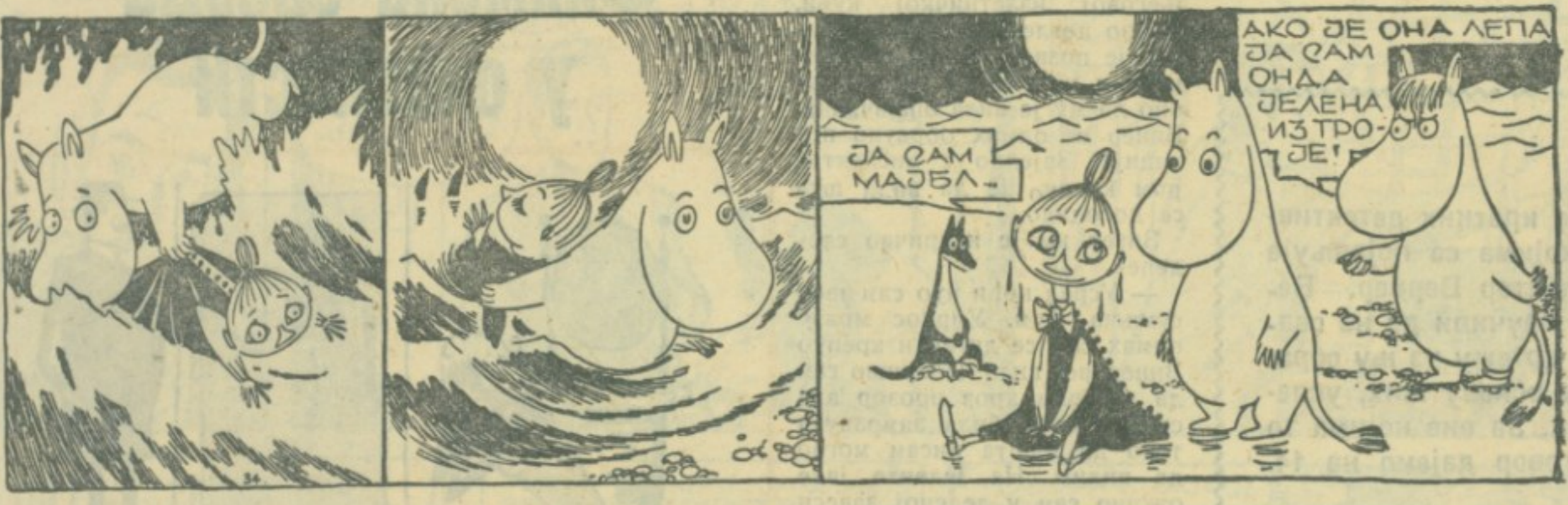
Следи амфора без дршке са дугачким грлићем из римског доба, мали вински крчаг на коме пише „Мисце ми“ — мешај ме. Из тога се види да су Римљани сипали воду у вино.

прескаче јелен. Како одатле да се пије? Само из малог отвора у устима дивљачи! Али у животињи се скривала и друга смијалица. У унутрашњости пехара скривен је клип који је човеку неочекивано сручио млаз вина на главу!

Музеј такође поседује два ретка свадбена пехара. Млада и младожења, из доба релесансе, држе у високо подигнутим рукама изнад главе посуду за пиће. Када су младенци из ње пили морали су пазити да не проспу ни кап вина, јер ако би се то десило могла се женидба раскинути!

Ту се налази читав низ стаклених чаша за шампањац и ракију од 18. столећа, па све до данашњег дана. Најстарија шампањска чаша у збирци маслинове је боје и потиче из времена када се почела пити ова врста вина, дакле око 1700. године. Она се не разликује много од данашњих типова. Падају у очи необични облици посуда за ракију: стаклена патка са црвенкастим ушима и црним очима као пред великог стакленог пехара изнад чијег горњег руба леђима.

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

ЧИЗМА ОД СЕДАМ МИЉА

У музеју замка Милдентајн, у Немачкој, налази се највећа чизма на свету. С времена на време она напушта свој дом и корацима од седам миља полази у госте музејима у другим градовима, изазивајући свуда праву сензацију. Чизма је висока три метра и 70 сантиметара, а израђена је 1925. године у част 600-годишњице обућарског еснафа у Немачкој. На њеној изради је било запослено шест стотина обућара.

ПОРОДИЧНА РОБИНЗОНИЈАДА

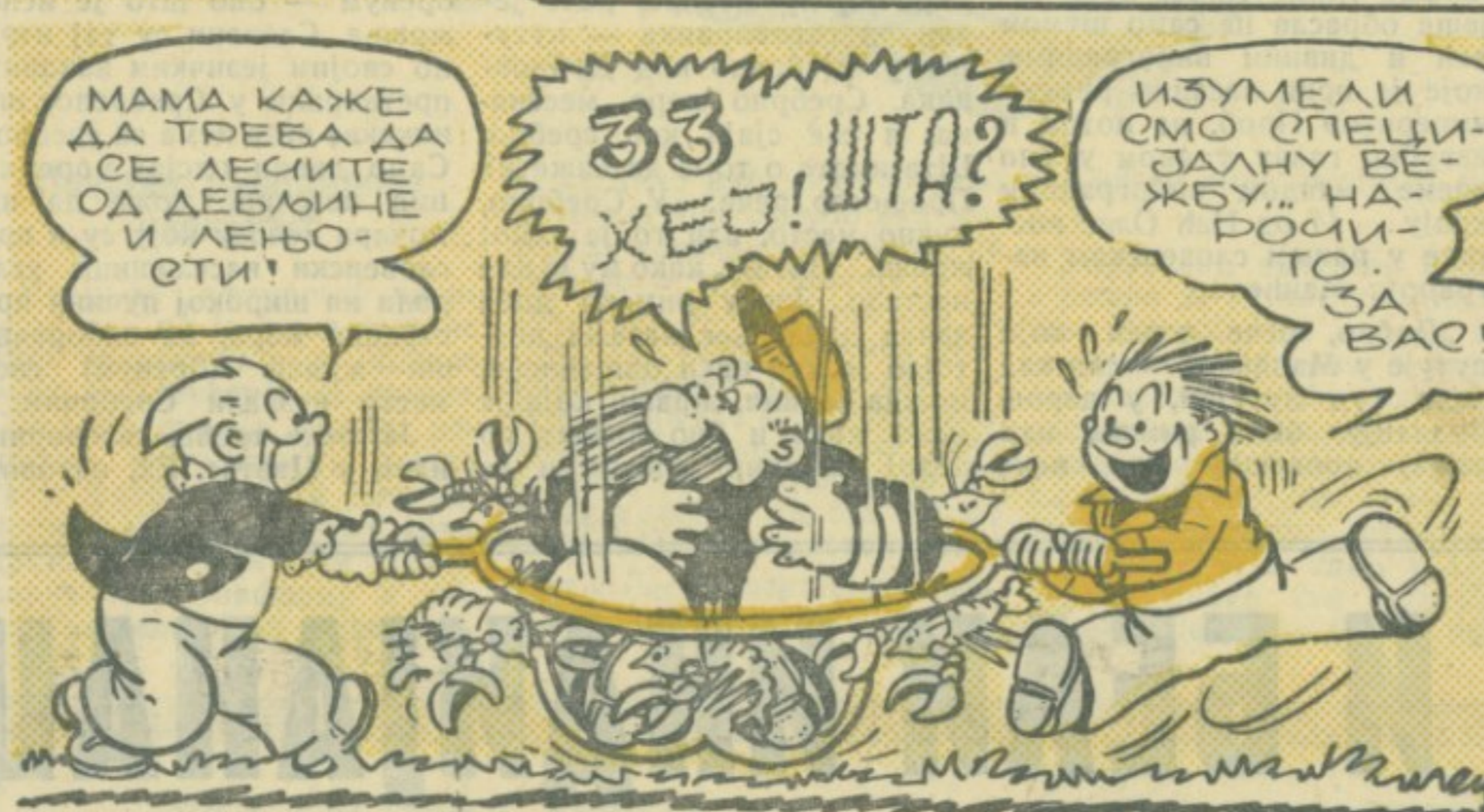
Породица Кордијер, отац, мајка и син, живела је мирно у вароши Мери у Старој Енглеској све до прошле године када су њени чланови решили да новцем од продате куће купе јахту и оплове свет. Крстули су на пут пуни оптимизма. Све је ишло по плану до 4. маја ове године. Тога дана је „капетан“ насукао брод на корални гребен 280 миља од Тахитија.

Са највећом муком и излажући се огромној опасности идући преко корала оштрих као нож, успели су да стигну на једно острвце, где је почео њихов робинзонски живот. Хранили су се кокосовим орасима, а њиховим љускама и дању и ноћу одржавали ватру не би ли привукли пажњу на себе. Трећег дана открио их је поглавица са суседног острва и одвео их у своје село. Ту их је, после 32 дана, прихватио један теретни брод и превезао до Папите. После тога укрцали су се у брод за Нови Зеланд.

ЦЕРСИ-ДИЈАЛЕКТ ИЗУМИРЕ

Нормански дијалект, којим се још говори на британском острву Церси, налази се пред изумирањем. Да не би био потпуно заборављен, један пољопривредник са тога острва намерава да једној лондонској издавачкој кући повери штампање речника са преко 20.000 речи у церси-дијалекту.

ИЗ ДАВНЕ МУДРОСТИ

Неки непоштен и opak човек питао је краља Агиса ко је између Лакедемоњана најбољи, а он рече:

— Онај ко нимало не личи на тебе.

Кад су ученици Сократу испричали да га је неки човек оговарао овај одговори:

— Тај ме може и тући кад сам одсутан.

Грчки филозоф Зенон обрати се младићу који је неразумно говорио и рече:

— Два уха и једна уста имамо зато да много више слушамо него што говоримо.

Кад је Кратес, грчки филозоф, видео младића који се шетао усамљен, упита га шта ради. Младић одговори:

— Разговарам са собом.

Кратес му рече:

— Чувај се и будно пази да не разговараш са opakим човеком.

Персијски краљ Дарије спремао је велику војску. Када је то чуо Александар Велики рекао је:

— Један вук не плаши се много оваца.

Филозоф Демокрит слушајући некога ко је врло невешто расправљао рече:

— Овај није вешт у говору, али је невешт у ћутању.

Када су запитали Демокрита у чему се састоји племенитост, он одговори:

— Племенитост стоке састоји се у снажном телу, а у људи у добрим обичајима.

Једном је неко запитао Агиса, краља Лакедемоњана, у чему се младићи Спарте највише вежбају. Краљ говори:

— У дисциплини.

Иако је живео врло скромно, Сократ је ипак био увек расположен. Ништа га није могло узнемирати. Једном га је неки зао човек ударио, али се Сократ на то насмеја и рече:

— Добро би било кад бих унапред знао кад треба да понесем шлем.

ДА УГОДЕ ПУТНИЦИМА

У једној париској железничкој станици гради се „тобоган“ за ручни пртљак. Путник који жели да се одвезе таксијем може своје ствари да стави на покретну траку која ће их изнети напоље до такси станице испред железничке зграде.

СТРОГИ ПРОПИСИ

У Карари, Италија, студент Борђо Скрљнери идући улицом подсецао је ноуте. Због тога што је „личну негу“ обављао на јавном месту кажњен је са 3000 лира.

ЗНАТЕ ЛИ КУДА ПУТУЈЕТЕ?

Дашло је време годишњих одмора па је најчешћа тема разговора куда ће ко поћи на летовање. Становници из великих градова развили су се на све стране: неки у шуме и планине, неки по селима, обалама река и језера, а највише њих на приморје нашег Јадрана.

Чујемо разговор неколико пријатеља који се спремају на пут. „Ја ћу у Манђелос“ — каже један, — тамо ми живе родитељи а деца највише воле код деде и баке“. Други опет каже: „Ја ћу с мојима у Сребрени, на море“. Трећи ће у Цавтат, а четврти у Макарску, пети на острво Кок и тако даље, ређају се мала приморска места: Игало, Пуљуд, Омиш, да се освеже и одморе.

За већину места постоје и локалне легенде које, према предању, објашњавају постанак назива насеља и често су сасвим тачне. Али има места која постоје „од памтивека.“ Зато се баш тако зову како их ми данас називамо? Зашто се тај Манђелос баш тако зове, откуд Сребрени на Јадранском мору, па Цавтат, и безброј других места.

Ево, један од наших пријатеља са својом породицом пошао је у Манђелос. Оно се налази у подгорини Фрушке горе, богато је воћем, лепим пределима; ту ће деца моћи да трчкарају од јутра до мрака.

„Да ли знате, пријатељу, куд то шаљете своју децу?“

У Манђелос“ — одговара отац. О не, јавља се његов саговорник, а биће да је неки професор који се „мало и разуме у понеке ствари.“ „Ви — каже он — своју децу шаљете у Будалију.“ — „Та молим вас!“ — „Да, да, у — Будалију — одговара смирено професор — кажем вам а ви проверите. А ко би то „проверавао“ кад путује на годишњи одмор и једва чека да стигне у „своје одређиште.“

Али професор је неуморан па прича: „У римско доба је код Манђелоса било место Будалија. А када су кроз Срем први пут пролазили крсташи, у 11. веку на месту Манђелоса помиње се Франковица — насеље Франака — на мађарском Нађ Олас, што значи: велики Влах, човек са запада, Латин, Франк, по којима и Фрушка гора носи свој данашњи назив. Франци, у старом словенском језику — Фрузи дадоше име тој гори, која се у римско доба називаше Монс Алба, која бешае обраста не само шумом већ и дивним виноградима, које је први засадио римски император Проб, па потом и изгубио главу у овом у оно време младом виноградном крају... И од Нађ Олас постаде у нашем словенском изговору: Манђелос.“

„Добро, рече човек који путује у Манђелос — сад кад знам куд путујем, у варош Будалију, била римска или наша, провешћу ово неко

лико дана одмора у њој што веселије.

„А ја, професоре, рече један од саговорника — путујем у Сребрени код Дубровника. Сребрно море, месечина, и све сјаји као сребро. Шта имате о томе да кажете? Професор рече: „У Сребрени, дивно место, али то је само: жрвањ. Питате, како му је име настало. Још у римско доба изнад данашњег насеља постојао је као неки општински, можда једини, жрвањ који је млео жито и био познат по целој околини. Латински се

за жрвањ каже: бренум. Кад су Словени населили овај предео, они су га назвали сасвим тачно Жрновница. Потом се испод великог жрвања, бренум, доле при морској обали, основало ново насеље

професор, ви путујете у Циавитас ветус рагусина!“ — (при томе се његов саговорник мало збунио, јер такав назив никад у животу није чуо нити се интересовао за било какво место с таквим називом. Да,

које је у древним списима на латинском језику названо: Сублибренум — оно што је испод жрвања. Словени су тај израз по својим језичким законима претворили у Сребрени, што никакве везе нема са сребром. Само дивни одсјај мора кад има месечине може да нам дочара лепоту коју су и први словенски насељеници угледали на широкој пучини пространиг мора, па заборавивши жрвањ (бренум) своје место назвали Сребреним.“

Ја, рече трећи, саговорник, идем у Цавтат. Ех, одговори

ви путујете баш у то место, рече професор, у древни Епидеурум, чији су становници, после разарања свог града населили Дубровник.

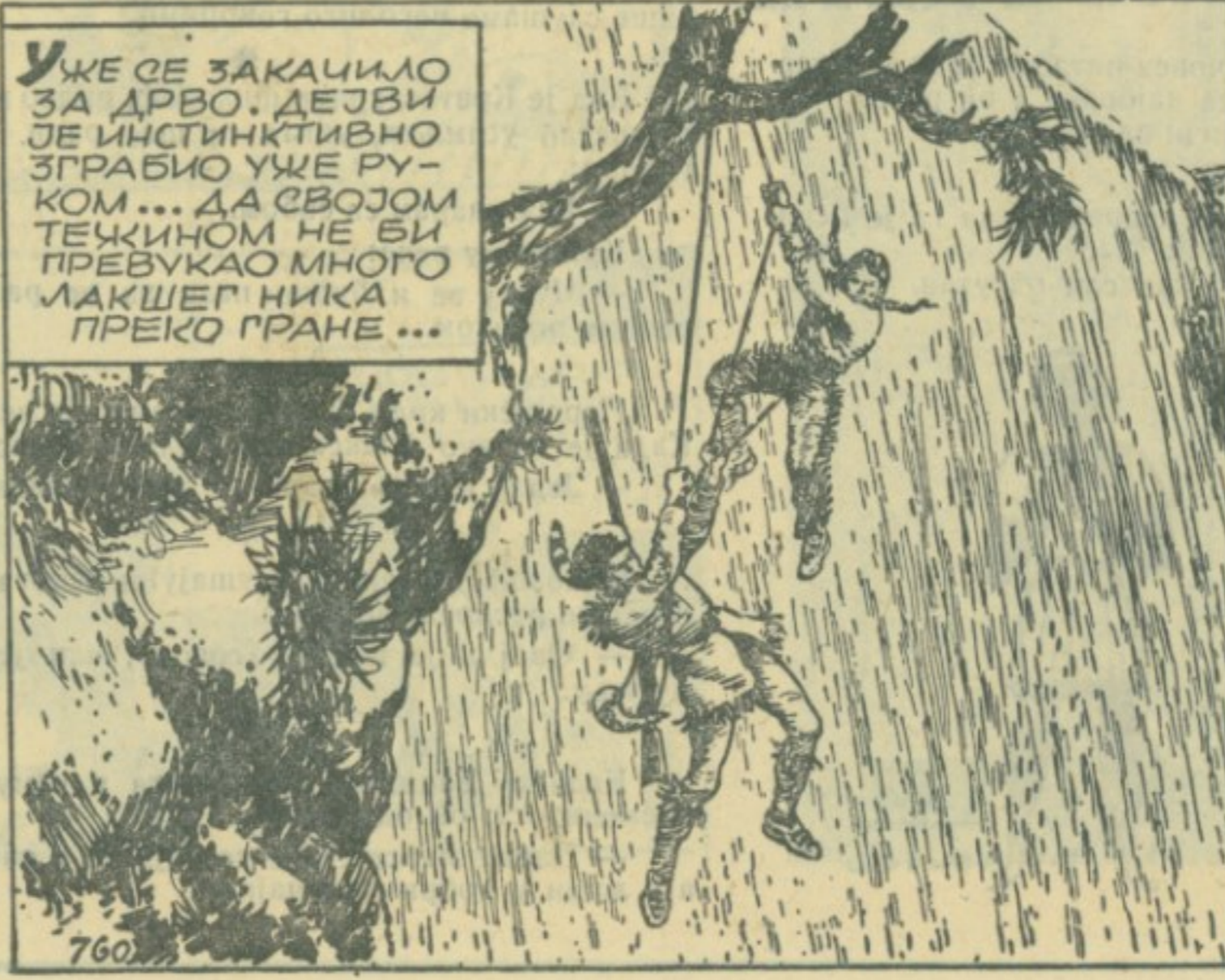
— Добро, али одакле име Цавтат? Потом је професор питао: разложио како је од латинске речи: Циавитас (град) дошло до нашег, словенског назива: Цавтат. То професорово разлагање било је опширно, а свакако и занимљиво. Међутим, само да знамо: назив Цавтат садржи у себи дугу и бурну историју, кроз коју се огледа историја много векова.

И тако се говорило куда ко путује, а професор је објашњавао постанак имена места у које одлазе. Разуме се да је он говорио само о оним местима којима је могао да да таква објашњења, нарочито на обалама Јадранског мора, где постоји и огроман број назива словенског порекла.

— Молим вас, професоре, пре но што се растанемо — кажите ми, ја путујем у Макарску, одакле тај назив. Било је то, рече професор, пред-римско насеље и звало се Мукурум. У њему су се населили римски поданици, а тамо негде у VI веку разорили су га Авари. Словени су, кад су се спустили на Јадран, обновили насеље и сачували му старо име: најпре Макар, а потом Макарска.

Разговор је текао у овом занимљивом професоровом објашњењу, а тада неко упита: да ли постоји наука која се бави таквим објашњењима. Професор одговори: да, то је: топонимистика, наука која истражује и објашњава значење и порекло имена места, а у том јој помажу сви родови филолошке (језичке) и историјске науке. Она својим понирањем у објашњења порекла имена насеља открива древну историју земље у којој постоје, и народе чије се језичко благо до данас сачувало само у тим називима места, иако су они давно нестали.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

ПРОВАЛА КОД ШЕРЛОКА ХОЛМСА

У дому Шерлока Холмса не давно је извршена провала: један обичај продро је у Луценски замак у којем је смештен музеј Шерлока Холмса. Додуше, из музеја посвећеном „кнезу детектива“ и сер Конану Дојлу, аутору романа о Шерлоку Холмсу, провалник није однео ништа — сем хране која се налазила у кухињском фрижидеру. Замак-музеј је својина Конан Дојловог сина.

Тајанствено острво

ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА
ЦРТА: И. КРУЉЕВИЋ

ИНЖЕНЕР СМИТ, НОВИНАР СПИЛЕТ, МОРНАР ПЕНКРОФ И ДЕЧАК ХАРБЕРТ, ЗАТОЧЕНИЦИ У АМЕРИЧКОМ ГРАДУ РИЧМОНДУ ЗА ВРЕМЕ ГРАЂАНСКОГ РАТА ИЗМЕЂУ СЕВЕРА И ЈУГА, УСПЕЛИ СУ ЈЕДНЕ ОЛУДНЕ НОКИ ДА ПОБЕГНУ ИЗ ГРАДА У БАЛОНУ СПРЕМЉЕНОМ ЗА ИЗВИШАЊА. СА НИМА ЈЕ И СМИТОВ ПАС.

ГНАЖАН УРАГАН, КОЈИ ЈЕ БЕСНЕО ТЕ СЕДМИЦЕ, НОСИО ЈЕ БАЛОН ВЕК ПЕТИ ДАН ПРЕКО ТИХОГ ОКЕАНА.

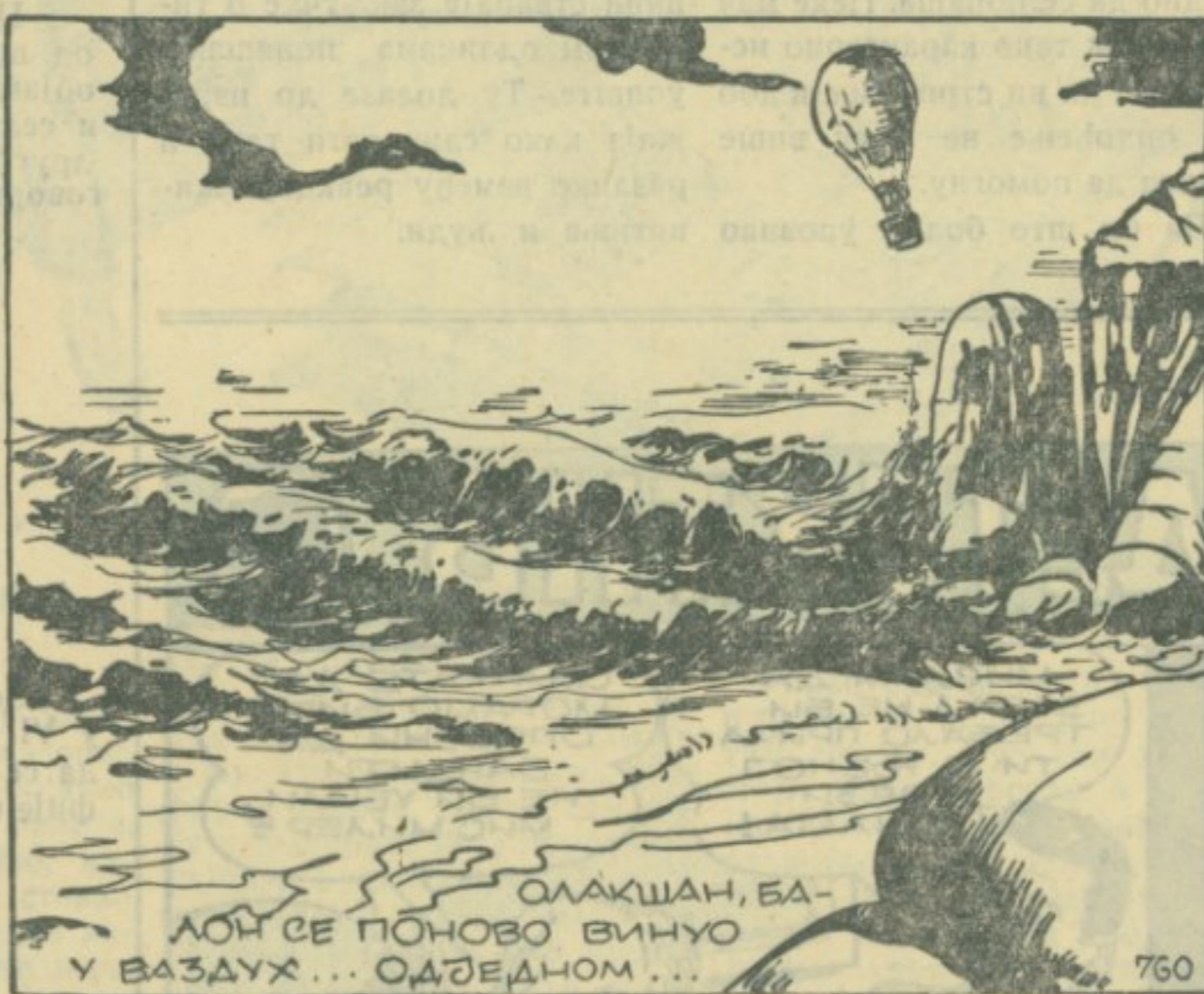
СВЕ ДЕ ГОРЕ И ГОРЕ, ГОСПОДИНЕ СМИТЕ! ПАДАМО!

КАКО БИ БИЛО ДА ОДЕБАЈМО САВ ТЕ-РЕТ?

ИСПРАЖЊЕНА ЈЕ И ПОСЛЕДЊА ВРЕКА, СПИЛЕТ!

ОСТАЈЕ НАМ ЈОШ ЈЕДИНО ДА ОДЕБАЈМО ХРАЊУ И ОРУЖЈЕ, А ОНДА... НЕКА НАМ СЕ НЕБО СМИЛУЈЕ!

ОЛАКШАН, БАЛОН СЕ ПОНОВО ВИНУО У ВАЗДУХ... ОДЈЕДНОМ...

ЗЕМЉА! СМИТЕ, ВИДИМ ЗЕМЉУ!

Шах

Паул Чарлс Морфи рођен је 22. јуна 1837. године у Њу Орлеансу где је са крајним прекидима живео све до смрти јула 1884. године. Научно је шах кад му је било десет година. Учитељ му је био отац Алфонсо Морфи, до бар „малац шаховске игре. Смисао за игру на 64 поља врло брзо је испојио и мали Паул почиње да побеђује оца, стрица и ујака. На списку побеђених нашли су се француски мајстор Русо и славни мађарски мајстор Јохан Левентал. Морфи је имао само дванаест година када је обојину победио док су се налазили у посети његовој породици. Резултат против Левентала од 1:0 уз један реми доказивао је да је Морфи већ тада имао снагу ондашњих мајстора. Дечак би вероватно доживео метеорски успон да га у томе није спречавао строги отац, иначе познати судија. Он је свом сину дозвољавао да се шахом бави само не дељом, остали дани су били посвећени учењу; у почетку на колеџу у Спринг-Холу, а затим на Луизијан Универзитету где је млади Морфи изучавао правне науке.

Значајан догађај у Морфијевој каријери био је Први амерички шаховски турнир 1857. године који се играо по елиминационој систему. Он је лако победио све противнике: Томпсона (3:0), Мика (3:0), Лихтејгејна (3:0) уз један реми, и у финалном мечу Паулсена (5:1 уз два ремија) и у 20. години постао је шампион Америке. Одмах после тога позвао је на меч кланове Њујоршког шах клуба, дајући им уступак од једног пешака и једног потеза. Изазов је прихватио Стенли и пошто је изгубио четири партије и једну ремизирао, предао меч. Вративши се у Њу Орлеанс Морфи је изазвао на меч енглеског мајстора Стаунтона,

али је овај одговорио да није у могућности да допутује у Америку.

Жељан игре млади Морфи прешао је Атлантук у лето 1858. године и постигнути резултатом задивно европске шахисте. Маленог раста и нежне физичке конструкције, а уз то скромног држања, плејно је симпатије широке шаховске публике. Одликовао

МОРФИ

се изузетном стрпљивошћу; био је у стању да без неке видљиве манифестације дуго чека потез противника. Забележено је да му је једном приликом Паулсен као партнер мислио да га 2 сата да би повукао потез. Његова изванредна меморија одушевила је Парижане: Морфи је 10 часова без прекида играо симултану утакмицу на слепо. Сутрадан изјутра напамет је издиктирао ток свих одиграних осам партија. Задивљујућа је била његова способност да од раног јутра до поноћи без прекида са насмејаним интересовањем ужива у партијама које су наилазиле једна за другом.

У Лондону Морфи је у мечевима однео убедљиве победе над енглеским мајсторима Бернсом, Бердом, Боденом, Левоом, Медлием. Ту је поразио и Левентала, свог некадашњег учитеља, с резултатом 9:3 уз два ремија. У Бирмингему добио је симултану утакмицу на слепо с резултатом, који је изазвао сензацију, јер је изабрана екипа била побеђена са 6:1 уз један реми. Толико жељени меч са Стаунтоном опет није могао да се оствари, јер је овај, свестан да би претрпео пораз, увек проналазио разлоге да не седне за шаховски сто са генијалним комбинатором из Њу Орлеанса. Победоносна

турнеја настављена је у Паризу где су поражени Хервиц, Сен-Аман, Журно, Де Ривера. У децембру месецу допутовао је у Париз у то доба најјачи шахиста старог света, Адолф Андерсен. И он је, као и његов супарник са друге стране Атлантике, био одушевљени присталица романтичарског шаха, који се заснивао на блиставим комбинацијама и жрт-

вама. Тај се сусрет слободно може означити као незванични меч за светски примат, а играо се до седам добијених партија. Морфи је овај меч

добило убедљиво (7:2 уз два ремија) а према пораженом се понео на начин који је изазвао опште симпатије. Претходни меч са Харвицом био је прекинут код стања 5:2 уз један реми у корист Морфија. Играо се до седам добијених партија, али је Харвиц изговарајући се на болест одбио да изађе на шаховску арену. Наљућен оваквим поступком Морфи је одбио да прими награду од 290 франака. Меч је требало и званично завршити, јер су се многи кладили на Морфијеvu победу, па би у случају нерегуларног завршетка, изгубили пра-

во на окладу. Тек тада је Морфи примио награду. Један део од ње дао је да се подмире трошкови Андерсеновог пута.

Последњи противник у мечу био му је председник Лондонског шах клуба Монгредјен (7:0 уз један реми). Играо је затим следе симултанке у лондонском и Сент-Џорџском шах клубу са лепим успехом, а није остао ни сусрет са старим познатиком Левенталом, кога је Морфи посебно поштовао. За пр-

бројних поклона које му је у част одушевљења поклањала земља чије је име прославило на турнеји. Али то је био крај шаховске каријере човека, који је у једном даху досегао звезде на шаховском небу. За њега се с правом може рећи да је играо само једно лето. За годину и по дана играња доказао је да је знањем надвисио своје савременике и његових сачуваних 400 партија остају као сведочанство о метеорској судбини човека коме су у напону понестале снаге.

Желео је да и као адвокат забележи успех, али клијената није било. Људи су навикли да га виде овећаног шаховским ореолом, а не за столом браниоца. Није успео да створи породицу што га је, изгледа дубоко погодило. Девојка коју је запросио одбила је брачну понуду јер јој се није свидело његово интересовање за шах. Уз све то наишла је и болест која подмукло напала нежно тело и психу осетљивог Морфија. Шаховски свет изгубио је још за живота свог великана. Његов живот је даље годинама текао по утврђеном ритуалу: тачно у подне одлазио је у шетњу, живео је у самоћи, имао је стално место у опери чији је био редован посетилац, уживао је у цвећу... Шах је играо само у лаким партијама дајући својим партнерима за уступак пешака или другу фигуру. Посете Паризу 1867. и 1873. нису га могле вратити у свет шаха. Приликом другог боравка чак није отишао да посети шаховски међународни турнир који је био у току. Ипак са школским другом Морјаном играо је шаховске партије. Било је то враћање у ђачке дане, али је овога пута Морфи увек био од почетка слабији за скакача.

ИСТОРИЈА И БИЛИЈАР

За билијар је знао још Шекспир: у његовој трагедији „Антоније и Клеопатра“, Клеопатра игра билијар с једним еванџом.

Француски владар Шарл IX је играо билијар чувене Вартоломејске ноћи — 24. августа 1572. године — када су изненада одјекнула два позивајући католике да поколеју хугеноте.

Марија Стјуарт је на дан своје трагичне смрти — 18. фебруара 1587. године — у разговору с тајничарем казала како се брине за судбину свог билијарског стола и такова, који су остали у њеном двору у Шкотској.

У Француској је за време Луја XIV за куповину билијара била потребна специјална краљева дозвола јер је ова игра била искључиво привилегија двора и аристократије.

Чувени играч билијара Хуго Керкау поставио је крајем прошлог века досад непревазиђен светски рекорд: за четири часа је успео да начини, један за другим, 4285 карамбола. На једном специјалном такмичењу 1899. године у Лондону с најбољим професионалним играчима Европе, Керкау је добио игру са 12 хиљада поена, иако је својим противницима дао 10 хиљада поена „форе“.

КАД МАЧКА ПРЕДЕ —КАО КАД СЕ ЧОВЕК ОСМЕХУЈЕ—

У чувеном Макс-Планковом институту за психологију понашања у западнонемачком граду Вуперталу, два научника читав дан проводе међу мачкама. То су др Лејхаузен и његов асистент који проучавају 32 мачке зелених и жутих очију, црних, белих, шарених — једанаест разних врста. Циљ њихових истраживања је: открити узроке понашања у свим ситуацијама мачјег живота.

— Све што опазим приликом посматрања мачака записујем — објашњава др Лејхаузен како ради. — А када установим понашање у одређеној ситуацији, онда почињу анализе и упоређења.

Сада он већ сигурно зна када и зашто мачке испруге главу унапред. То чине у тренутку када су помирљиво расположене, али тај гест крије у себи и мало прикривене претње.

А зашто мачке пређу? То чине из више разлога. Понекад је то израз задовољства. Други пут је то, опет, молба коју болесна или слаба жи-

вотиња упућује човеку или јачој мачки. Сигурно је да предење мачке представља средство за успостављање „друштвеног контакта“, и мирно се може упоредити са љубазним и пријатним осмехом човека.

Научна лабораторија др Лејхаузена састоји се од многобројних кавеза, великих просторија и кухиње. Своје мачке он посматра кроз стаклени зид, тако да их не узнемирава својим присуством.

— Ако човек жели да упозна мачке мора им обезбедити потпуно слободно кретање и понашање; не сме их ни нашта приморавати — каже др Лејхаузен, који сматра да су мачке веома интересантне животиње. Њему никада није до садно кад их посматра.

— Многи покушаји ланка пропадају, јер они експерименту са животињама пре него што их уопште упознају. Ако човек жели да врши

опите са њима мора претходно добро да их упозна — опомиње др Лејхаузен многе власнике мачака.

— Ако једна дивља мачка допадне прво у погрешне руке — наставља научник даље — често ће протећи године пре него што опет почне природно да се понаша. Неке мачке су чак тако карактерно искварене да ни стрпљење и добро опхођење не могу више ништа да помогну.

Да би што боље упознао

мачке, др Лејхаузен се служи и филмовима који приказују ове животиње у свим могућим животним ситуацијама. Многи филмови снимају се у самој лабораторији, али с прикривеним камерама.

Најзад, на основу ових експеримената с мачкама научници стварају закључке о типичним одликама понашања уопште. Ту долазе до изражаја како сличности тако и разлике између реакција животиња и људи.

Писма читалаца

Поштована редакцијо,
Молимо вас да у вашем листу објавите наше адресе. Имамо по петнаест година и желели бисмо да се дописујемо са омладином из Југославије.

Занима нас литература (језици), сакупљање марака и разгледница. Језик дописивања: немачки, руски, енглески.
DDR
Joachim Boldt
204 MALCHIN
Lindenstrasse 910
DDR
Ludwig Anders
2041 Gülzow

Редовни смо читаоци вашег листа. Ја имам 18, а мој друг 17 година. Желимо да се дописујемо са друговима и другарицама из иностранства. Језик дописивања српскохрватски. Волимо филм и музику.

Срдановић Светозар
Ул Милетићева бр. 4
ИРИГ — СРЕМ
Томањковић Никица
Ул. Карађорђева 9
ИРИГ — СРЕМ

Пошто смо редовни читаоци „Политикиног забавника“ од првог броја па до данас, то вас молимо да у њему објавите наше адресе. Љубитељи смо књижевности, спорта и седме уметности. И желели бисмо да се дописујемо са друговима и другарицама из целе земље и иностранства, говоримо три језика: енглески, руски и немачки.

Марјана Гачић
ученица гимназије
ШАБАЦ — Сремска бр. 1
Светлана Поповић
ученица Е. С. Ш.
ШАБАЦ — Сремска 19
Слободанка Поповић
ученица Учитељске школе
ШАБАЦ — Сремска 19
Љиљана Косовац
ученица
ШАБАЦ — Сремска 16

Зовем се Корменди Валерија, имам 13 година и идем у VI разред. Пошто редовно читам ваш лист желела бих да се дописујем са мојим вршњацима. Сакупљам фотографије филмских глумаца и певача.

Körmendi Valeria
str. Tudor Vladimirescu nr. 49
ORADEA
rai. Oradea
reg. Crisana
Romania

Молим вас да ми испуните једну молбу — желела бих да се дописујем са девојчицама и дечацима из ваше земље, па вас молим да моју адресу објавите у вашем листу.

СССР
Казахскаја ССР
Восточно-Казахстанскаја обл.
г. Уст — Каменогорск — 31
ул Уланскаја 5
Коваленко Светлана

Зовем се Китић Ранко, имам 18 година и желео бих да се дописујем искључиво са друговима и другарицама сиромашнијег имовинског стања.

Китић Ранко
ул. Пионирска бр. 19
Ковин

Сталан сам читалац вашег листа „Политикин забавник“ па бих вас молио да у њему објавите и моју адресу. Желео бих да се дописујем са омладином из Југославије на српскохрватском и румунском језику. Имам 18 година, скупљам разгледнице, плоче и фотосе глумаца и глумица а такође и певача. Навијам за „Црвену звезду“.

Stoianov Svetozar
Str J. Vocarescu 29 op 1
Timisoara
R.S.R.

Прочитали смо у вашој новој рубрици да нам можете помоћи да се дописујемо са друговима и другарицама из иностранства и земље.

И ја и мој брат бисмо се дописивали са друговима и другарицама из Енглеске. Језик дописивања: енглески и српскохрватски.

Крста и Југослав Васиљевић,
Ул. Бориса Кидрича бр. 15,
Призрен

Ваш лист читам откад сам научила слова. Много ми се допада и у њему налазим све што је потребно за разоноду. Зовем се Олах Марија и имам 14 година. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из Велике Британије.

Олах Марија,
Патриса Лумумбе 17,
Београд

„Политикин забавник“ редовно читам. Обрадовала ме је ваша рубрика „Писма читалаца“, јер се преко ње могу упознати са новим другарицама и друговима. Ја бих желео да се дописујем на српскохрватском и енглеском језику. Имам 13 година.

Живковић Драган,
Титово Ужиче,
Југ Богданова 22/1
Југославија

Желим да се дописујем са друговима и другарицама из Југославије и иностранства. Имам 14 година, завршила сам VII разред. Осим српскохрватског језика знам македонски, словеначки и енглески. Скупљам разгледнице и марке.

Вучковић Бисерка,
В. П. 4142/5
Београд ВЕ-28

WALT DISNEY МАЧКА ДЕТЕКТИВ

Американец Џек Браун пуних петнаест година успешно је обманивао Команду ваздухопловства САД представљајући се као официр разних чинова.

ПРЕВАРА

ДУГА ПЕТНАЕСТ ГОДИНА

Вероватно ниједан официр на свету није тако брзо „напредовао“ као млади Џек Браун који је већ у 19. години био „мајор“ а када је имао двадесет година ништа мање него — пуковник. Мењао је разне чинове по жељи пуних петнаест година и нико у Команди ваздухопловства није успео да открије ту превару. Био је „пуковник“ више пута а једном му замало није пошло за руком да као „бригадни генерал“ буде послат службено у Јапан!

Али док је Браун могао да се игра с Командом ваздухопловства са савезном полицијом није ишло тако глатко. У току своје „официрске каријере“ био је десет пута хапшен и шест пута осуђиван. За тих петнаест година више од десет провео је по затворима. И мада је полиција обавештавала Команду ваздухопловства о преварама које је Браун вршио као „ваздухопловни официр“, он је сваки пут поново успевао да дође на „вежбу“ и да лети. Једном приликом су га чак упутили у морнарицу где је летео као пилот са носача авиона.

Међутим, биће најбоље да пустимо самог Брауна да нам исприча о својој „ваздухопловној каријери“ и триковица које је употребљавао приликом одласка на „вежбе“. Игаче, Браун је рођен 1929. године у Даласу где је учио и школу.

„За све моје досадашње неприлике крив је мој школски друг Томи, који је знао да пилотира кад му је било 16 година. Томи се толико хвалио својом летачком дозволом да сам се и ја уписао на курс и постао пилот такође у 16. години. После две године, постао сам и власник дозволе за хидроавионе. Када сам на-

пунио 18 већ сам имао иза себе 1500 часова лета. У 19. сматрали су ме најбољим пилотом аматером за оmlадинце испод двадесет година.

лот. Све је ишло глатко тако да сам већ после пола часа летео у једном војном авиону.

Када сам видео како све иде „лако, следећег викенда сам већ постао мајор јер сам се уверио да уколико неко има већи чин утолико је мање сумњив. И тако сам са непуних 20 година постао мајор а

а увече се проводио у лепом друштву.

У то време посећивао сам Пољопривредни колеџ и био сам солидан ученик. Али лакоћа са којом сам „постављао“ официр није ми давала мира. У униформи мајора био сам на вежби на десетак војних аеродрома широм земље и ни-

цира видео сам како изгледа документ о тој размени па сам, користећи неколико разних писаћих машина и штампарица, унапредно себе за резервног потпуковника који се упућује у поморску базу у Сан Дијегу у оквиру горе наведеног програма. У Сан Дијегу нико није посумњао у моја документа и ја сам тамо остао пуна три месеца летећи свакодневно на хидроавионима и користећи све бенефиције вишег официра: мензу, засебну собу, итд. Остао бих тамо још дуже да сам имао више пара. Јер, за цело време мога „службовања“ ниједном нисам успео да добијем плату. Одељење благодаре добро је проверавало коме се исплаћује новац тако да су сви моји покушаји пропадали. Како нисам више имао новца, једне недеље сам просто нестало из базе да бих нашао неки посао и зарадио нешто пара.

Затвор и унапређење

Већ после три недеље отишао је у поморску базу у Пенсаколи, у Филаделфији, да се „упозна са авионима стационираним на носачима авиона“, како је стајало у ње готовим документима. Али овде није остао више од месец дана. Федерална полиција му је ушла у траг. За преваре које је починио у војсци добио је две године затвора. Али издржао је само десет месеци кад је условно пуштен.

Чим је изашао из затвора запослио се као метеоролог али је већ после два месеца поново обукао капетанску униформу и кренуо на „вежбу“ на један војни аеродром. Мада је полиција била његове фотографије разаслала свим војним базама, опет је Браун успео да убеди војне власти да су његова документа исправна и да живи и лети пун месец дана. Међутим, полиција му је поново ушла у траг. Осуђен је на три године затвора.

Овом приликом издржао је 14 месеци кад је поново пуштен условно. И само пет дана по изласку из затвора он је понова на вежби и опет нико није посумњао у његова документа упркос томе што је полиција послала свима његове фотографије. Само, том приликом Браун је био само поручник. Желео је да заувек остане у ваздухопловству.

Сад долази највећи Браунов подвиг вероватно јединствен у историји америчког ваздухопловства: он је написао сам себи одличну препоруку и све то послао команди авијације као предлог за унапређење. Три месеца по ступању у ту јединицу Браун је добио капетански чин у који га је унапредно командант ваздухопловства генерал Твининг.

Гост Енглеза

Кад је у својој јединици добио одсуство, поново је извукао своју потпуковничку униформу и отпутовао на Бермуде где је био гост Енглеских ваздухопловних снага! „То је био најпријатнији одмор који се може замисли-

ти. Непрекидно сам био позиван са једног коктела на други, од једног ручка на други. Кад му је то досадило, кренуо је авионом за Сан Франциско и тамо се јавио у војну базу, али сада као пуковник.

„То је био врхунац моје војничке каријере јер сам тамо по чину био други и заменивао сам команданта базе. Лак живот и успон до чина пуковника потпуно су ми завртели мозак, желео сам да postanем и генерал. Управо тада сам дознао да један генерал треба да иде у Јапан за везу и решио сам да то будем ја. Поново сам фалсификовао своје унапређење и налог да путујем за Јапан. Другови су ми приредили срдачан испраћај и ја сам полетео једним млазним авионом. Али уместо, да стигнем у Јапан доспео сам у затвор јер су ме у авиону поново ухапсили.“

За ту превару добио је пет година. Али док је био у затвору откривен је и његов боравак на Бермудима у гостима код Британаца па је и за то добио нових пет година затвора. Остао је иза решетака пуних шест година. На слободу је изашао септембра 1960. године а већ фебруара следеће године он је поново у униформи резервног пуковника. Само није остао дуже од десет дана на вежби јер је био отпуштен пошто су на аеродрому сматрали да је агент Обавештајне службе и да је био послат да нешто шпијунира.

То је било први пут, од преко стотину успешних „боравака“ на разним аеродромима, да ваздухопловци посумњају у њега и то као шпијун. Али ипак то је поколебало његово дотле неограничено самоуверење. Федерална полиција му је била на трагу и поново је морао у затвор. Овом приликом остао је у затвору 781 дан.

Тај последњи затвор је највише утицао на њега да се окане својих превара. По изласку изјавио је новинарима да у ствари и није волео толико да лети колико му је причињавало задовољство да „вуче за нос“ војне власти.

Почетак „официрске каријере“

да се нико није запитао како је то могуће! Одавно сам желео да упознам Лас Вегас па како је и тамо постајала једна војна база упутио сам се у њу. На себи сам имао униформу мајора. Добио сам собу и сва права која припадају мајору. Тражио сам службена кола да изађем мало до града и добио их без иједне речи. Тако сам провео десет дана у Лас Вегасу: преко дана сам летео у војним авионима

где нисам имао никаквих сметњи.

Убрзо сам напустио школу и решио да се потпуно посветим летењу. Чуо сам да постоји један програм о размени пилота између ваздухопловства и морнарице те сам решио да и ја учествујем у њему. Обукао сам своју мајорску униформу, отпутовао у Вашингтон и тамо у Пенсакони добио сва потребна обавештења. Код једног офи-

ОКО СВЕТСКОГ ПРВЕНСТВА

Електронски мозак или Врачара?

У ери прогнозирања пред Светско првенство у фудбалу, енглески новинари су се обратили и на два висока „ауторитета“: астрологију и електроник. Први ауторитет је позната пророчица Катина чије хороскопе редовно објављује лондонски лист „Ивнинг Њус“.

„Као полазну тачку — објаснила је Катина — узела сам зодијачке знаке под којима се налазе државе и народи. Тако се Бразил, на пример, налази под сазвежђем Девиде и Шкорпиона, Бугарска — Козорога, Француска — Лава, Португал — Рибе, СССР — Водолије, Енглеска — Ориона и сл.“ Одредивши узајамне положаје зодијачких знакова и узевши у обзир датуме одржавања утакмица, а такође и утицај Јупитера (традиционалне планете среће), Марса, Сатурна, Нептуна и Плутона, Катина је објавила: првак ће бити Аргентина док ће друго место заузети Бразил.

Новинари су се затим обратили електронском рачунару „Сентрал електрик компани“ (САД), којим рукује инжењер Холген. У машину су убачени многобројни подаци, резултати свих утакмица са свих досадашњих првенстава, мишљења стручњака о ранијим сусретима свих репрезентација, узето је у обзир и на којим су стадионима утакмице игране, карактеристика сваке утакмице и сваког играча. И ево какву је прогнозу дао електронски мозак: у четвртфинале ће ући Енглеска и Француска, Немачка и Аргентина, Бразил и Португалија, Италија и СССР; у полуфиналу Енглеска, Немачка, Бразил и Италија. У финалу ће се сresti Енглеска и Италија. Крајњи резултат: прво место заузеле Италија, друго Енглеска, треће Бразил.

„МИШКА“ ПРОТИВ ВИЛИЈА

У совјетску амбасаду у Лондону је стигла из Москве необична пошиљка за совјетску фудбалску репрезентацију: са пуну за умивање „Мишка“.

Пошиљку су упутили навигачи из фабрике „Слобода“. У пропратном писму они изражавају наду да ће се „Мишка“ показати као озбиљан противник лавињу Вилију који је постао симбол светског шампионата. У фабрици се надају да ће њихови сапуници „ликом“ веселог Мишка, израђени специјално за светски шампионат, помоћи совјетским играчима.

ОНИ ИГРАЈУ У ЕНГЛЕСКОЈ

Пред вама су фотографије неколико најбољих играча репрезентација које учествују на светском фудбалском првенству за 1966. Да ли су вам позната њихова лица? Покушајте да одговорите који су ово играчи. Ако их не знате, одговор ћете наћи на 14 страни.

Само у току једне ноћи, кроз тунел ископан испод сталага Луфт Ш на чехословачкој граници, побегло је око 90 заробљеника, савезничких авијатичара. Међутим, од свих њих само су тројица успела да се домогну слободе.

ВЕЛИКО БЕКСТВО

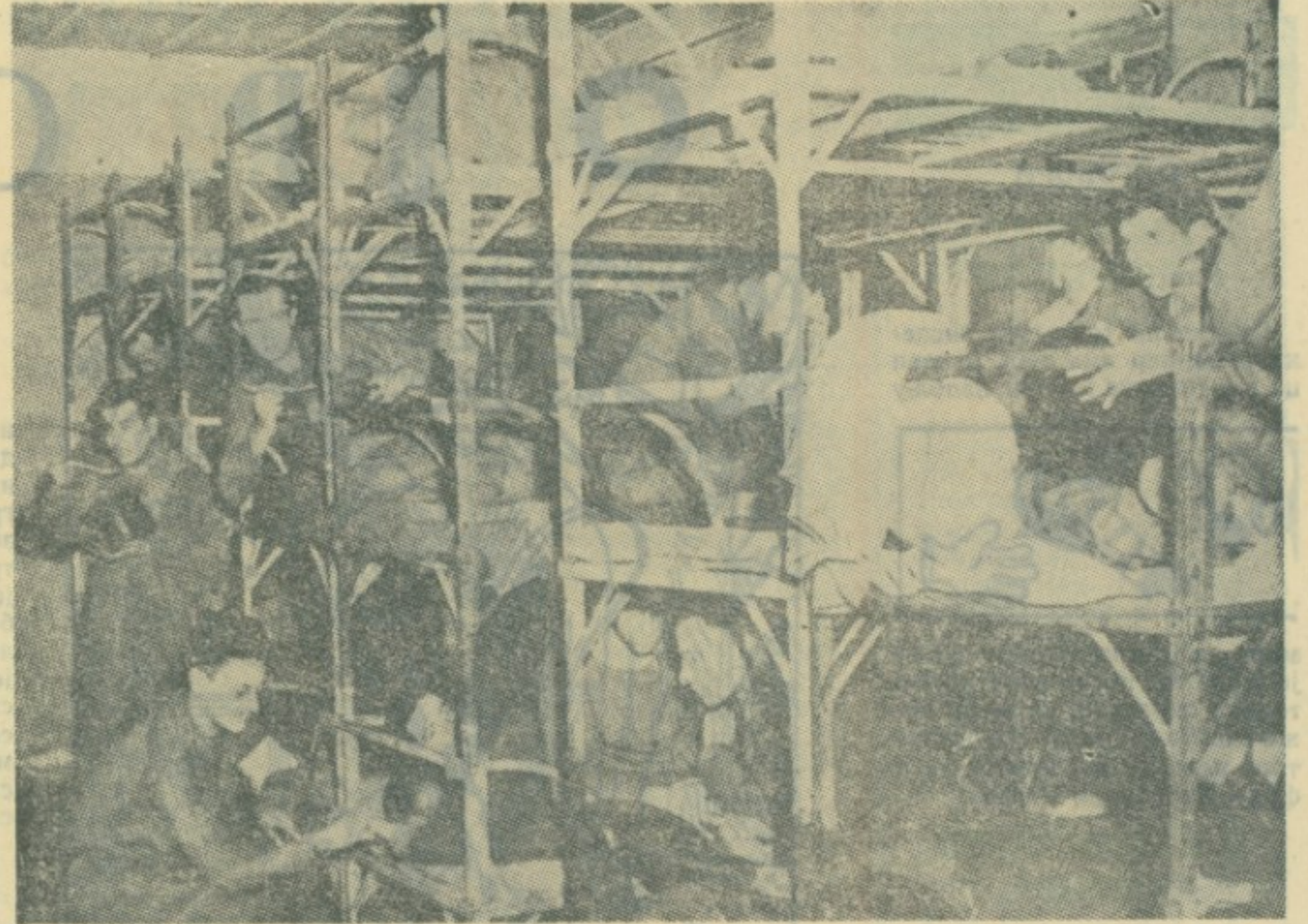
С талаг Луфт Ш у Сагану, око 50 километара од чехословачке границе, био је један од највећих немачких заробљеничких логора у току прошлог рата; могао је да прими 25.000 људи. У логору је 1944. године организован Одбор за бекство ратних заробљеника, који је донео одлуку да се испод земље изгради тунел дуг преко 100 метара. Израда пројекта и прокопавање тунела поверени су инжењерима и стручњацима одабраним међу заробљеним авијатичарима. Иако су логором стално крстарили немачки стражари, изненада упали у бараке и ослушкивали микрофонима, заробљеници су успели да Немци у току више месечног прокопавања тунела ништа не примете. Кроз тунел су спроведене цеви за снабдевање чистим ваздухом и електричне инсталације, а земља је изношена помоћу вагонета, у ствари малих сандука на точковима који су клизили по шинама. Стотине

ства. Чекала се ноћ без месечине и ветровита да се не би чули кораци бегунаца по сувом лишћу шуме кроз коју се требало пробити. Улаз у тунел био је у једној бараци да чекање бегунаца не би падало у очи. Најтежи проблем био је по ком критеријуму одредити људе који ће покушати да се домогну слободе. У изградњи тунела учествовало је око 600 људи. Сви су били спремни за бекство. Првенство су имали они који су одиграли најважнију улогу у осposобавању тунела и виши официри.

У зору 23. марта решено је да бекство отпочне исте ноћи. Одмах се штаб за израду лажних докумената бацио на посао. У девет увече сви људи су били на својим местима. Тунел је био блештаво осветљен. Један човек је покренуо пумпу за усисивање ваздуха. Грозница је захватила људе. Време „х“ одређено је за 21.30.

Кренула је група која је требало да прокопа излазни отвор. Затим је завладао тајан. Минути су споро одмицали. Прошло је читавих пола сата. На лицима људи усекле су се боре. Напетост је достигла врхунац. Није се чуо никакав шум. Одједном је људе на уласку у тунел запахнуо свеж зимски ваздух. Лица су се озарила, а луда нада испунила је срца. Први заробљеници Сталага Луфт Ш били су на слободи! У 22.30 повучено је уже и први бегунац са списка сео је у вагонет. Тако је отпочело велико бекство.

На жалост, упркос високој свести и строгој дисциплини којој су се подвргли људи у току припрема за бекство, већина је у тунел понела сувише пртљага. Уместо предвиђеног ритма од 30 на час, из тунела је у шуму излазило сваких 12 минута само један човек. Око четврт до дванаест часова авијација је извршила напад на Берлин. Светлости у целом логору су погашене. Настао је нов прекид. Уплаћене су резервне уљане светиљке, али је изгубљено 35 драгоцених минута. Људи су били узбуђени, дизали су високо главе у вагонетима и то је још више успорило.

минута. Најзад се ритам бекства убрзао. Сваких десет минута излазио је по један човек.

У четири часа ујутро извршена је последња смена немачке страже. Истовремено је деvedесет пети заробљеник упозорен да се припреми. Он је био последњи са ревидираног списка. Светлост дана се лагано помањала кроз гране. Трeбало је обуставити сваки покрет.

Тачно у пет минута до пет одјекну је пуцање пиштоља. Бекство је откривено! Сви људи су враћени на своја места а тунел затворен. Почело је грозничаво спаљивање и уништавање свих докумената и доказног материјала. Последњи извијач је јавио да је група од четири бегунаца ухваћена и да је у пратњи стражара наоружаних машинским пиштољима спроведена у логор. Они који нису стигли да запале своје документе гутали су их.

Касније се сазнало да је бекство откривено случајно. Један стражар пропао је у излазну рупу тунела камуфлирану грањем.

Од 73 заробљеника који ни су ухваћени на самом почетку бекства, само тројица су успела да се дочепају слободе. Први којима је то пошло за руком били су наредник Бергсланд и каплар Милер, Норвежани који су служили у британском ваздухопловству. Они су путовали возом до Штетина, ступили у везу са француским радницима и

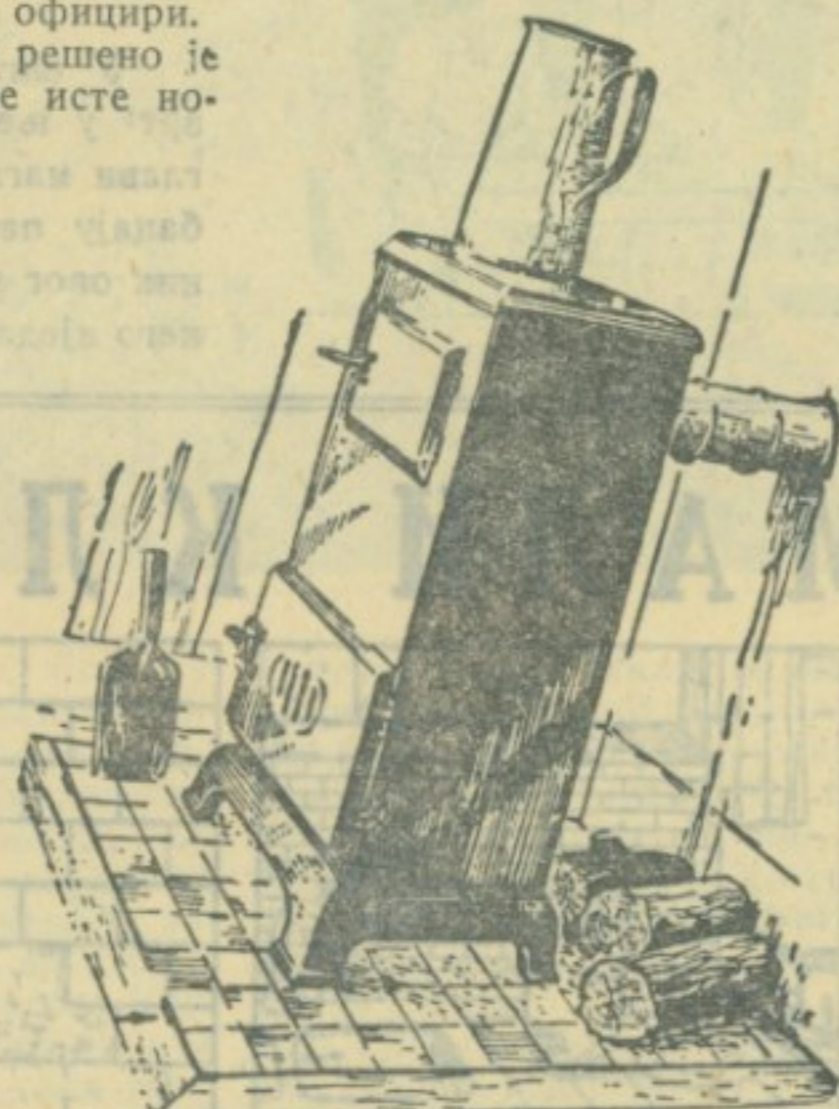
укрцали се у један шведски брод. Холанђанин Ван ден Сток успео је после многих тешкоћа и опасности да се пробије до Гибралтара.

У међувремену су у логор стизале црне вести. Логорске власти су саопштиле да је 40 официра убијено, они су пружили отпор немачким војницима који су их хапсили. Посумњавши одмах у истинитост ове вести, заробљеници су упитали колико је бегунаца рањено. Немци су одбили да одговоре. Било је јасно да је њихове другове у знак одмазде због бекства, противним ратним законима, стрељали преки суд. Неколико дана касније у логору је објављен списак стрељаних. Било их је укупно 47. Међу жртвама су се налазили и главни инспиратори великог бекства капетан Бален и командант Бушел. Већина бегунаца ухваћена је у пречнику од око 50 километара око Сагана. Неколицина су стигли у Немачку.

Четворица су ухваћени у Даници; двојица на швајцарској граници, тројица у Френзенбергу код данске границе, један у Франкфурту и један у Сарбрикену.

Сви заробљеници који нису били Енглези, осим тројице, убијени су. Стрељани су се леђа да би се све приказало као покушај бекства. Од 73 одбеглих заробљеника 15 је враћено у Саган а осам послато у затвор. Укупно је стрељано 50 ратних заробљеника.

Поводом овог случаја за аличин против човечанства и повреду међународних ратних закона одговарало је после рата 359 Немаца. Саслушано је преко 6.000 сведока. У новембру 1947. године 18 људи је изведено пред суд у Хамбургу. После суђења које је трајало две недеље четрнаесторица су као ратни злочинци осуђени на смрт вешањем, двојица на доживотно заточеништво а двојица на 10 година робије.

Йуди радило је даноноћно испод земље све док нису дошли до краја тунела који се налазио испод једног гранатог платана на ивици обложне шуме.

Средином марта 1944. године ратни заробљеници у сталагу Луфт Ш састали су се да одреде датум великог бек-

ства. Одмах се штаб за израду лажних докумената бацио на посао. У девет увече сви људи су били на својим местима. Тунел је био блештаво осветљен. Један човек је покренуо пумпу за усисивање ваздуха. Грозница је захватила људе. Време „х“ одређено је за 21.30.

равало кретање. Закашњење је већ било толико велико да су последњи са списка враћени у своје бараке. Да би се кретање ипак убрзало, наређено је да људи оставе њебад и већи део намирница. Да невоља буде већа у тунелу су се срушила два дрвена подупирача. Изгубљено је још 50

НАУКА И ДРЕСУРА

Познати совјетски дресер, Дуров, добија свакодневно многобројна писма од љубитеља животиња. Наравно, они углавном траже савете о томе како се животиње дресирају.

„Вештину дресирања научио сам од свог оца Владимира Леонидовича. Дедушка Дуров, како су га деца широм Совјетског Савеза називала, цео свој живот је посветио животињама. Још у најранијој младости се почео одушевљавати „паметним“ поступцима животиња. Током рада је дошао до уверења да се животиње привикавају на човека, а често чак и тугују за њим. Наравно, ако се с њима правилно поступа. Међутим, мој отац није остао само на проучавању

Познато је, на пример, да је коњ веома плашљива животиња. То долази од слабог вида. Довољно је само да га и види пута спазу сенку, па да дође до судара. Зато да би гледали само напред коњима стављамо штитнике за очи.

Животиње треба пробудити поверење и љубав према човеку. А то се постиже лако: треба је редовно хранити и брижити се о њој.

Дресирање треба да буде засновано на условним рефлексима. Ако упрегнете коња у кола и ударите га бичем, он инстинктивно крече напред. То је природни рефлекс заштите од бола. Али, док вучете дизгине треба да кажете и „би“ и то поновите неколико пута. Тиме стварате условни рефлекс у коња и доцније коњ ће да пође напред, и биће довољна само реч „би“.

Нешто о дресури лисице. Лисица мора слободно да се креће по сцени. Ако желимо да је намамимо у кавез, треба ставити комад свежег меса у руку, тако да га она примети. Тада ће полако поћи у правцу кавеза. Кад бацимо месо у кавез треба да зазвонимо. Лисица ће убрзо попрчати за месом, а онда треба лагано затворити врата на кавезу. Кад лисица поједе месо треба је поново пустити. Овако треба поступати 10 — 15 пута у току неколико дана и код лисице ће се створити условни рефлекс. На звук звона, ће утрчати у кавез. Наравно, никад животињу не треба преварити, јер се условни рефлекс врло брзо гасе.

животиња, него је пратио и развој науке. Нарочито велику пажњу је посветио радницима Ивана Павлова, научника који је поред осталог обрадио и условне рефлексе код животиња. Он је увео нов начин дресуре — без употребе корбача и штапа. По речима Владимира Леонидовича штап и корбач коче природне могућности животиња.

Пре него што се почне са дресуром, треба знати и ово:

Прво, познавати животињу — начин живота, где и како гради скровиште, чиме се храни. Затим, понашање животиње као и која су јој чула најразвијенија: вид, слух или мирис.

Онај ко је био у Паризу свакако је имао прилике да на каменитим кејовима реке Сене види мноштво риболоваца како са великим бамбусовим штаповима у рукама стрпљиво пецају. Иза сваког од њих обично се нађе понеки „кибицер“ и „навијач“ који радознало, али и стрпљиво чека да види резултат пецања. Само трофеји тог пецања некако не одговарају нашим схватањима. Риба коју ти риболовци лови толико је ситна да би је

СИТНА РИБА

кркуша или говедарка, али на род је зове и „брка“, „пузак“, „пљесак“ итд. по разним њеним карактеристикама и особинама.

Кркуша је стварно мала риба, не већа од десетак санти-

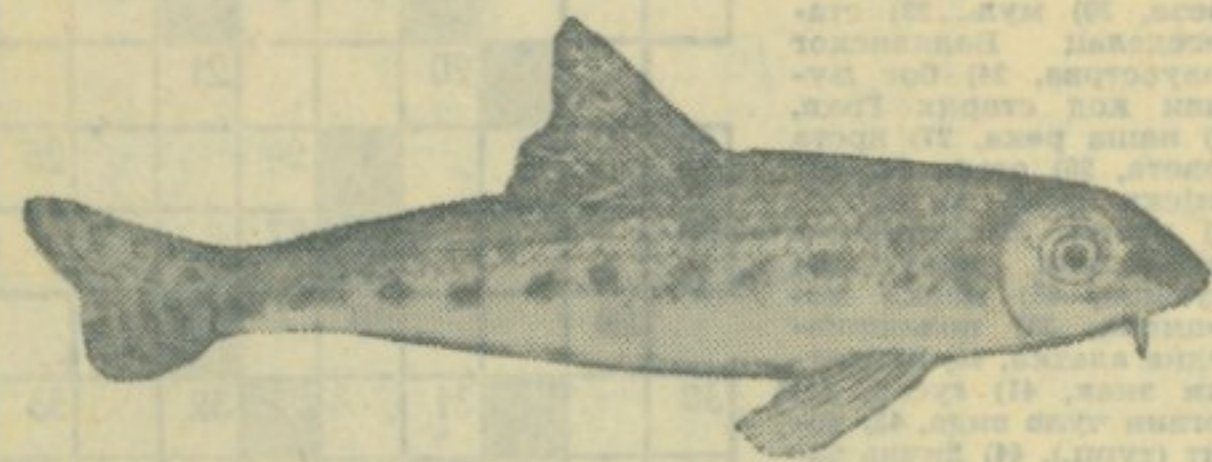
КРКУША

Иначе, кркуша је врло слична поточној мрени или сапачи, са којом се често нађе у друштву, само што мреница има четири брчића, а кркуша два. Тело јој је ваљкасто, танке крљушти које се лако скидају, смеђесиве су боје са црним пегама по телу у перајима.

Кркуша је вечно гадна, непрестано у потрази за храном. Пливајући по дну, она брља по песку, тражећи ситне црвиће. Али то ради само дању, ноћу мирује на дну. Као велика гладница кркуша врло радо иде на удицу која мора бити ситна оптерећена драмлијом олова. Пеца се на глисту и црвиће, други мамац

не узима. Најбоље се лови у дубини до два метра. Ако жељимо да видимо има ли у некој води кркуша, довољно је штапом или ногом узмутити песак. Ако их има у тој води кркуше ће дојурити да виде има ли ту шта за њихов изасити желудац. Вештом риболовцу веће бити тешко да многе од њих превари.

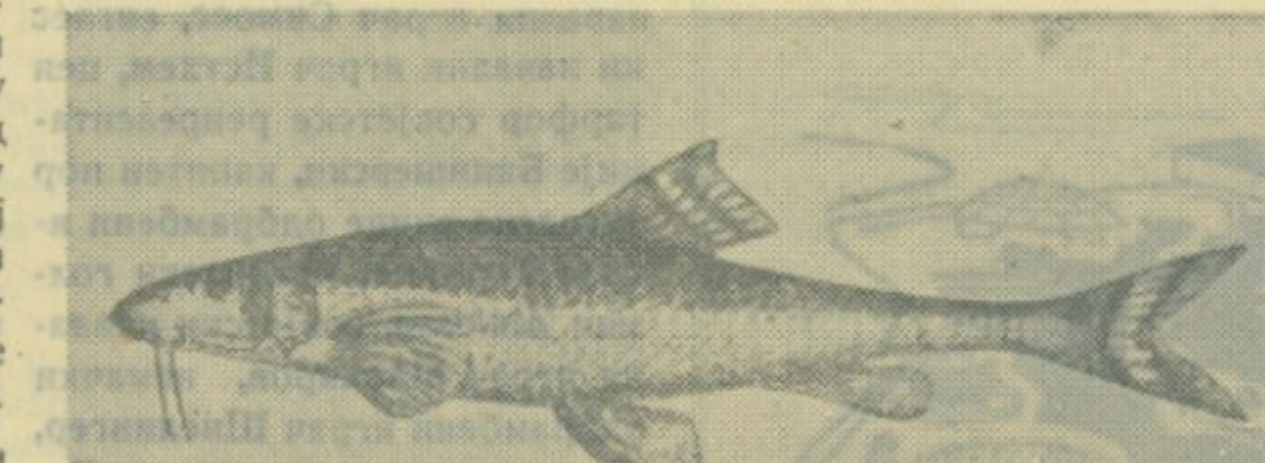
У нашој земљи има неколико подврста кркуша; балканска која живи у Вардару, затим скадарска у Скадарском језеру, а нарочито је типична танкорепна кркуша, која живи у словеначким водама и коју тамо зову „звездоглед“, јер су јој очи, како се то каже, уврх главе.

КРКУША ИЛИ ГОВЕДАРКА

наши риболовци вратили у воду или би је, у најбољем случају употребили мамац за другу, крупнију. Међутим, Французи ситну рибу, коју зову „гужон“, лови се изузетним уживањем. Од ње се у овој земљи справљају врло укусна јела, праве специјалитети. Најрадије је прже решу уљу на црном луку или је пеку у тесту, које се замеси с пивом или млеком.

Код нас ту малу рибу зову

ТАНКЕРЕПНА КРКУША, КОЈУ У СЛОВЕНИЈИ ЗОВУ „ЗВЕЗДОГЛЕД“

ПАЖЊА! ПОКРИШКИН У ВАЗДУХУ!

Троструки херој Совјетског Савеза и носилац 3 Ордена Лењина, прослављени пилот-ловац Александар Иванович Покришкин извршио је 600 борбених летова, учествовао у 156 ваздушних борби и оборио 59 немачких авиона.

радио-телеграфисти овако су обавештавали своје пилоте о налету Гардијског ловачког пука:

— Пажња! Пажња! Покришкин је у ваздуху! После овог обавештења немачки пилоти се нису усуђи-

бро познавао неустрашиве совјетске авијатичаре.

У курској бици, највећој у историји ваздушних борби, учествовао је и Покришкинов пук. Само у једној ваздушној борби пилоти овог пука оборили су 30 авиона.

нерал-пуковника Луленка тукла се јужно од Берлина, код Јитцеберга. Испред армије генерала Луленка летео је Гардијски пук пуковника Покришкина. Аеродром изнад којег је пук летео био је кратак немачким авионима, али се пилоти нису усуђивали да полете. Уместо ваздушне борбе коју је пук очекивао, Покришкин је на аеродрому угледао белу заставу. Немци су се пре давали — Покришкин је наредио слетање. Сви су били изненађени, Совјетски пилоти слетали су на немачки аеродром. Покришкин је позвао немачког команданта и затражио да се сви предају. Тако је и било. Када су нешто касније стигли тенкови генерала Луленка, за њих није било посла. И сам генерал био је зачућен.

— Друже Покришкин, нисмо се тако договорили. Ако овако наставиш, стићи ћеш пре нас у Берлин — рекао му је у шали.

Августа 1944. године пилоти су улетели у пилотске историје и навалили на Покришкина, љубили га и честитали му. Радио је објавио да је Покришкин, пилот-ловац, фабрички радник из Новосибирска постао троструки херој Совјетског Савеза.

Александар Иванович Покришкин је други на листи ваздушних победа у Совјетском Савезу и на врху табеле савезничких ваздушних асова у историји ваздухопловства. Поред три Ордена Лењина, носилац је многобројних одликовања за показану личну храброст и вештину у ваздушним борбама.

Младог Сибирца потпоручника Покришкина рат је затекао на аеродрому крај реке Прута. Већ другог дана рата летећи на свом „мигу“ оборио је немачког ловаца „месершмита“. Затим су се у току целог рата победе ређале једна за другом, Покришкинов Гардијски ловачки пук пронео је славу широм Совјетског Савеза.

Покришкин је учествовао у ваздушним борбама против свих типова немачких авиона, који су употребљавани у току прошлога рата. Када се појавио немачки брзи ловац „фокевулф-190“, последња реч технике, Покришкин је и њега оборио. Да су се немачки пилоти плашили совјетских признао је и сам маршал немачке авијације Геринг. Приметивши да његови пилоти на источном фронту масовно употребљавају таблете за умјерене нерава, рекао им је:

— Морате престати да се плашите! Зар вам нисам говорио да Руси не знају да лете!

Док је Геринг тако убеђивао делегацију 4. немачке ваздушне армије, познати немачки ваздушни ас генерал Траутлоф, инспектор ловачке авијације „Исток“ напустио је совјетско ратиште и тражио од Геринга да га премести у Француску.

Смртни страх од формуле

Покришкинова борбена формула — висина-брзина-маневар-ватра — утеривала је смртни страх непријатељу. Да би свој метод практично показао својим пилотима, Покришкин их је водио у ваздушне борбе и пред њима обарао немачке пилоте. Његов пратилац капетан Труд, био је очевидац многобројних херојских Покришкинових подвига.

Кишењеву, Кавказу, Ростову, Криму, Дњепру, Висли, Берлину и многим другим Покришкин је постигао највише ваздушних победа, а његов Гардијски ловачки пук дао многе пилоте хероје. Из њега су израстали прослављени двоструки хероји совјетског неба: Клубов са 50 ваздушних победа, Глинка Димитрије, сада генерал који се прославио у ваздушним борбама над Елбом, Дрезденом и Берлином; затим Рязанов, Збигњев и многи други.

У кубанској бици немачки вали да полете. Геринг је знао да му пилоти избегавају ваздушни сусрет са Покришкином и његовим пуком. Да би разбио њихов страх, он се једном приликом обратио групи немачких ваздушних асова, међу којима је био и генерал Галауд.

— Галауде, можете ли да се већ једном решите тога Покришкина, Кожедуба, Рязанова и којекаких Збигњева?

— Могу, господине маршале и то једноставно. Ако напустим источни фронт — одговорио је Галауд који је до-

До последњег дана рата

Приближавала се битка за Берлин. Тенковска армија ге-

КИТ И ПАРОБРОД

Амерички путнички прекоокеански пароброд „Марипоза“ од 14.812 регистарских тона морао је недавно да уплови у сиднејску луку да би се у сувом доку на њему извршиле нужне поправке. Брод је настрадао у близини Бораборе, једног од новозеланд-

ских острва, у судару који је имао с китом. Кит је пуном брзином налетео на крму брода да и у том судару је страдао: бродска елиса исекала га је на комаде. Али, ни брод није остао неозлеђен: крма му је била оштећена и једва је стигао до Сиднеја.

... тридесет година је Енглеz Сем Пристли на три континента тражио свог брата Хораса с којим је неким случајем био изгубио сваку везу. Недавно су се браћа случајно нашао захваљујући томе што је Један службеник заменио њихове контролне картоне. Наиме, обојица су неколико година радила у истој фабрици.

... првих година по откривању Америку су

називали „Земља папагаја“.

... енергију плиме на морима и океанима стручњаци процењују на једну милијарду киловата. Потенцијална енергија свих река на свету износи 850 милио на киловата.

... у 16. веку су била потребна два дана да

би се кочијама превала пут од 50 километара.

... особа која види боље у мраку но на

дневној светлости назива се „никталоп“.

Пети точак

Малом аутомобилу марке „изета“ пети точак заправо није потребан: он служи „мерачу“ улица да одреди места за паркирање. Наиме, с тим петим точком повезан је један мали тахометар који брзо и тачно одмерава простор.

ШАРЕНА ВРТИШКА

За најдужи, од свих многобројних ратова у историји, сматра се стогодишњи рат, вођен између Француске и Енглеске који је, у ствари, трајао 115 година: од 1338. до 1453.

Најмању армију на свету има липунтанска држава Сан-Марино — свега 11 војника. Исланд и Лихтенштајн уопште немају војску.

Према подацима објављеним у марту 1959. године, у Сједињеним Америчким Државама укупан број федералних закона и закона који важе само у појединим савезним државама износио је 1,156.644.

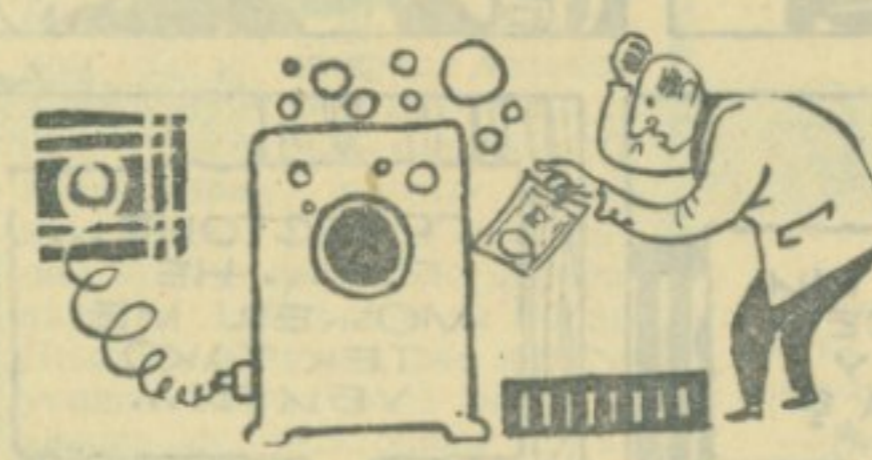
Најкраћи тестамент за који се зна у Енглеској био је написан 1906. године и састоји се од свега две речи: „Све: мајци“. Ауторка тестамена с највећим бројем речи била је Американка Фредерика Кук. Почетком овог века она је свом адвокату предала тестамент чија је укупна дужина износила четири метра. Адвокат није био лењ па је пребројао речи у овом циновском тестаменту: било их је 95.940.

Новчаница од милион фунти није књижевна измишљотина Марка Твена. У Енглеској и данас постоје две такве новчанице које је Енглеска банка пустила у оптицај почетком 19. века. Ове новчанице су биле намењене само унутрашњем промету. Највећа међу новчаницама које се употребљавају на међународном тржишту јесте америчка новчаница од 100.000 долара.

Најдужи штрајк у историји су организовали фризерски и берберски помоћници у Копенхагену. Штрајк је трајао 83 године и био је завршен 4. јануара 1961. године.

У пољском се граду Лођу налази, можда једина у свету клиника за биљке. На лечење се могу донети све собне и баштенске биљке. У овој необичној болници, којом руководе стручњаци градске управе за зеленило, налази се увек око хиљаду „пацијената“.

„Ово је фалсификат“ — узвикнуо је службеник једне швајцарске банке извлачећи из пакета новчаница једну која је

од осталих била шест милиметара краћа и два ужа. Експертиза је, међутим, показала да је „осумњичена“ новчаница потпуно исправна. Касније се сазнало да се скретила због тога што је, заборављена у цепу ранијег власника, прошла кроз машину за прање рубља.

Недавно је америчка пошта открила једно писмо на коме је био отпремни жиг „1. август 1862“. Писмо је било упућено једном лекару у Болници свете Јелисавете у Вашингтону и почињало је речима: „Не љутите се што вам тако дуго нисам одговорила“. Дирекција пошта никако не може да одгони где је то писмо прележало више од једног века.

За највећег варалицу 20. века сматра се шведски милионер Ивар Кригер познат по надимку „краљ шибница“. Био је ухваћен у фалсификовању италијанских др-

жавних обвезница у вредности од око 80 милиона долара. Извршио је самоубиство 1932. године.

Најстарији документ о патентирању једног проналазак у Енглеској свакако је спис који носи потпис краља Хенриха VI из 1449. године. Документ је био издат Фламанцу Џону из Јутингема, који је пронашао метод израде обојеног стакла.

Најстарији археолозима познат град на свету је старозаветни Јерихон у Јордану. Мерења помоћу радиоактивног угљеника су показали да је град постојао 7.000 година пре наше ере. Археолози су утврдили да је Јерихон још тада био опасан градским зидинама и да је имао око три хиљаде становника.

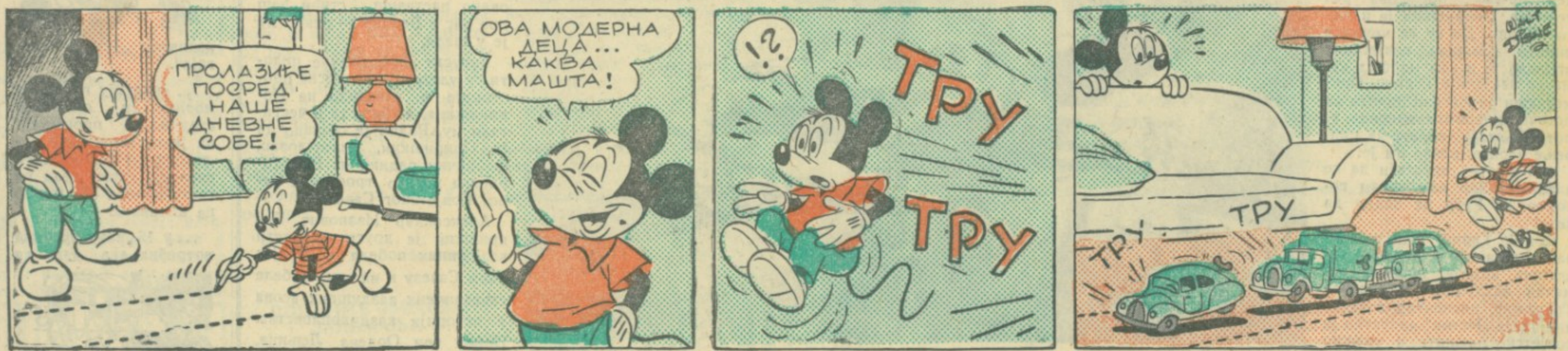
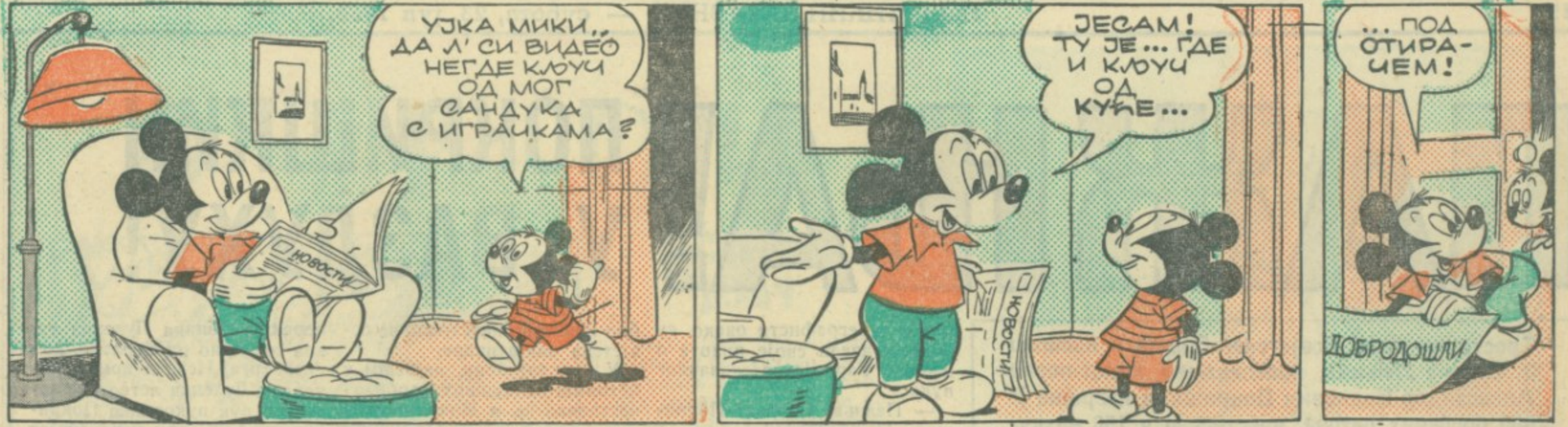
Најстарија престоница на свету је Дамаск, главни град Сирије. Дамаск је престоница непрекидно од другог миленијума пре наше ере.

По броју помрачења 1935. година је била „најбогатија“. Те године се са Земље могло посматрати пет помрачења Сунца и два помрачења Месеца. Овај ће се рекорд поновити и 1982. године у којој ће бити четири помрачења Сунца и два Месеца.

WALT DISNEY

МИКИ

ЦОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

